

Sisekaitseakadeemia

Politseikolledž

Varbo Maandi

PK072

AMOK SITUATSIOONIDEKS ETTEVALMISTUMINE
VÕRUMAA KOOLIDES

Lõputöö

Juhendaja:

Jaak Kiviste, MA

Kaasjuhendaja:

Andres Kutser

Tallinn 2011

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politseikolledž	Kuu ja aasta: mai 2011
Töö pealkiri: Amok situatsioonideks ettevalmistumine Võrumaa koolides.	
Töö autor: Varbo Maandi	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
Lühikokkuvõte: Käesoleva lõputöö „Amok situatsioonideks ettevalmistumine Võrumaa koolides“ on koostatud eesti keeles ja võõrkeelne kokkuvõte inglise keeles. Töö maht koos lisadega on 76 lehekülge. Kasutatud allikaid on töös 23. Lõputöö eesmärkideks on välja selgitada, et kas politsei- ja päästametnike kaasamine õppesatuste ettevalmistamiseks äkkrünnaku korral tegutsemiseks on vajalik ja kas olemasolevad juhendmaterjalid on piisavalt põhjalikud igale õppeasutusele tema eripärasid arvestades vajaliku teoreetilise ettevalmistuse edasiandmiseks ja praktikas toimiva juhendi koostamiseks ning milline on õppeasutuste valmisolek äkkrünnaku korral tegutsemiseks. Autor analüüsis töö käigus erinevaid äkkrünnakut puudutavaid seaduste regulatsioone ja juhtumeid ning teostas koolitöötajate hulgas ankeetküsitluse. Kokkuvõtteks saab järeldada, et õppeasutused ei ole täielikult valmis tegutsemaks äkkrünnaku olukorras ja vajavad spetsialistide abi tegevusplaanide väljatöötamiseks. Juhendmaterjali äkkrünnaku korral tegutsemise plaani väljatöötamiseks on vaja täiustada. Koostatud on näidis – tegevusplaan, mida saab kasutada valdavas enamuses õppeasutustes üle riigi. Lõputööle lisatud DVD – plaadil on ka slaidiesitus loengute läbiviimiseks õppeasutustes, äkkrünnaku teemaline õppefilm, videoväljavõtte reaalset toimunud koolitulistamisest ja audiosalvestis realsest pommiähvardusest, mida saab kasutada loengute näitlikustamiseks.	
Võtmesõnad: amok, äkkrünnak, koolitulistamine, õppeasutus, kriisiplaanide koostamine, spetsialistide kaasamine.	
Võõrkeelsed võtmesõnad: amok, attack, school shooting, educational establishment, developing of a crisis management plan, the involvement of specialists.	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISUKORD	3
SISSEJUHATUS	4
1. AMOK MÕISTE JA ÕIGUSLIK REGULATSIOON	7
1.1. Amok mõiste.....	7
1.2 Politseiasutuste õiguslikud alused äkkrünnaku korral tegutsemiseks.....	8
1.3 Õppeasutuste õiguslikud alused äkkrünnaku korral tegutsemiseks.....	10
2. EESTI KOOLIDES TOIMUNUD SÜNDMUSTE JA ÕPPUSTE ANALÜÜS	13
2.1 Koolitulistamise ähvardus Tartu Kommertsgümnaasiumis	13
2.2 Koostööõppus „Pommiähvardus Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis“	14
2.3 Järeldused eeltoodud kaasustest.....	16
3. JUHENDMATERJALI „KOOLI TEGEVUS ÄKKRÜNNAKU KORRAL“ ANALÜÜS	17
3.1 Juhendmaterjali lühitutvustus	17
3.2. Töörühmade moodustamine.	17
3.3. Tehnilised tingimused tegevusplaani elluviimiseks	18
3.4. Info kogumine ja edastamine	22
3.5. Laste ja pedagoogide elu ning tervise kaitsmine	26
3.6. Juhendmaterjali analüüsi kokkuvõte.....	31
3.7. Näidis – tegevemisplaani koostamine.....	32
3.8. Ettepanekud juhendmaterjali „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“ muutmiseks.....	32
4. KÜSITLUS JA SAADUD TULEMUSED.....	35
4.1 Valim ja meetodika.....	35
4.2 Uuringu tulemused.....	36
4.3. Kokkuvõte ja ettepanekud	39
KOKKUVÕTE	40
SUMMARY	43
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	44
LISA 1. TUNTUMAD KOOLITULISTAMISE/AMOKI-JOOKSUDE JUHTUMID	46
LISA 2. HARIDUS- JA TEADUSMINISTRI KAASKIRI	48
LISA 3. INTERVJUU VÕRU KREUTZWALDI GÜMNAASIUMI DIREKTOR KATRIN MARTINFELDIGA.....	50
LISA 4. VÕRUMAA ÕPPEASUTUSED	54
LISA 5. KÜSITLUSLEHT AMOK OLUKORDADE LAHENDAMISEL.....	55
LISA 6. ANKEETKÜSITLUSE VASTUSED.....	58
LISA 7. INTERVJUU KÄÄPA PÕHIKOOLI DIREKTOR ENN VIITKINIGA	64
LISA 8. INTERVJUU SÖMERPALU PÕHIKOOLI DIREKTOR KRISTI PETTAIGA ..	67
LISA 9. ÄKKRÜNNAKU KORRAL TEGUTSEMISE LÜHIJUHEND	69
LISA 10. NÄIDIS TEGEVUSPLAAN	70

SISSEJUHATUS

Amok mõistet seostatakse tänapäeval kõige enam USA-s ja Euroopas toime pandud nn koolitulistamisega. Soome koolides (Jokela 07.11.2007 ja Kauhajoki 23.09.2008) aset leidnud kinnitasid tõsiasi, et säärased kuriteod on võimalikud ka Eestis, sest on ju meie kultuuriruum ja väärtushinnangud põhjanaabriga sarnased.

Kogu maailma praktika näitab, et koolitulistamisi kahjuks täielikult ennetada ei õnnestu, kuid teades, mida ja kuidas sellises olukorras tohib ja mida ei tohi teha, on võimalik ohvrite arv viia miinimumini.

Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Politsei- ja Piirivalveameti koostööna on valminud 2009. aastal juhendmaterjal „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“. Antud materjali põhjal peavad õppeasutused koostama kriisiplaanid äkkrünnaku juhtumite korral tegutsemiseks.

Küsimused, et milline on Võrumaa õppeasutuste valmisolek äkkrünnaku juhtudeks ja kas õppeasutused saavad äkkrünnaku kriisiplaanide koostamisega iseseisvalt hakkama või vajavad oma ala spetsialistide (politsei- ja päästeametnikud) abi, on antud töö koostamise ajendiks. Antud töö uudsus seisneb selles, et seni ei ole õppeasutuste valmisolekut äkkrünnakutele reageerimiseks uuritud.

Antud teema on aktuaalne seetõttu, et paljud õppeasutused pole veel alustanud tegevusplaanide koostamist. Probleemiks on, et koolitöötajate teadmised äkkrünnaku ohust teavitamise, ohuolukorras käitumise ja äkkrünnaku situatsioonis evakueerumise eripäradest võivad olla puudulikud ja võivad vajada spetsialistidepoolset lahtiseletamist. On võimalik, et nii politsei, kui ka teiste antud ala spetsialistide panus kriisiplaanide väljatöötamiseks ja äkkrünnaku korral tegutsemiseks koolitöötajate juhendamisel peab olema märkimisväärselt aktiivsem.

Käesoleva lõputöö eesmärkideks on välja selgitada, et kas politsei- ja päästeametnike kaasamine on vajalik ja kas olemasolevad juhendmaterjalid on piisavalt põhjalikud igale konkreetsele õppeasutusele tema eripärasid arvestades vajaliku teoreetilise ettevalmistuse edasiandmiseks koolitöötajatele ja praktikas toimiva juhendi koostamiseks tegutsemiseks äkkrünnaku situatsioonis ning milline on õppeasutuste valmisolek äkkrünnaku korral tegutsemiseks. Puuduste esinemisel töötada välja vajalikud abimaterjalid.

Eesmärkide saavutamiseks on lõputöö raames püstitatud järgmised ülesanded:

1. Analüüsida kooli ja politsei amok situatsioonides tegutsemist reguleerivaid õigusakte ja juhendmaterjale kriisiplaanide väljatöötamiseks;
2. Analüüsida Tartu Kommertsgümnaasiumis toimunud koolitulistamisega ähvardamise juhtumit ja äkkrünnaku õppust Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis välja selgitamiseks õppeasutuste oskusi tegutsemaks äkkrünnaku situatsioonis;
3. Koostada ja läbi viia õppeasutustes küsitlus ning analüüsida vastuseid uurimaks õppeasutuste valmisolekut äkkrünnaku juhtudeks;
4. Uurida spetsialistide kaasamise vajalikkust kriisiplaanide väljatöötamisel;
5. Töötada välja näidis – tegevusplaan tegutsemaks äkkrünnaku korral;
6. Valmistada õppefilm koolituste läbiviimiseks õppeasutustes.

Lõputöö esimeses peatükis vaatleb autor politseipoolseid äkkrünnaku korral tegutsemise õiguslikke aluseid ja uurib, mida on käesoleva ajani politseiasutused teinud äkkrünnaku korral tegutsemise oskuste parendamisel. Samuti vaatleb autor samas peatükis õigusnorme, mis reguleerivad õppeasutuste ettevalmistumisi tegutsemaks äkkrünnaku korral ning õppeasutuste ettevalmistumist riiklikul tasemel.

Teises peatükis vaatleb autor kahte juhtumit. Esmalt 24.11.2009 Tartu Kommertsgümnaasiumile tehtud koolitulistamise ähvardust ja analüüsib Tartu Kommertsgümnaasiumi valmisolekut äkkrünnaku korral tegutsemiseks ähvarduse saamise ajal. Teiseks analüüsib autor 19.05.2010 Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis (VKG) toimunud õppuse Pommiähvardus VKG-s koolipoolset tegevust leidmaks kitsaskohti koolitöötajate ja õpilaste tegevuses äkkrünnaku korral ja kooli tegevusplaanis. Antud kaasused on välja valitud seetõttu, et Tartu Kommertsgümnaasiumile tehtud koolitulistamise ähvardus on senimaani ainulaadne juhtum Eestis ja õppus VKG-s ainus teadaolev õppus, kus koolitöötajad ja õpilased ei teadnud õppuse planeerimisest midagi ning tegutsesid õppusel seetõttu oma senistele teadmistele ja kogemustele tuginedes.

Kolmandas peatükis analüüsitakse juhendmaterjali „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“. Analüüsis selgub, et juhendmaterjal on liiga pinnapealne ja vajab muutmist. Vastavad muutmisettepanekud on välja toodud punktide kaupa.

Neljandas peatükis kirjeldatakse õppeasutustes läbiviidud küsitlust ja analüüsitakse koolipersonali teadmisi äkkrünnaku situatsiooni lahendamisel.

Käesolevas lõputöös ei käsitleta amokikuritegude teisi liike ega ka äkkrünnaku korraldaja profiili. Samuti ei käsitleta käesolevas lõputöös politseipoolseid tegevusi ja metoodikat õppeasutuse vastu suunatud äkkrünnaku korral tegutsemiseks. Kõik need teemad on väga mahukad ja neid tuleks uurida eraldi uurimustöödena.

Lõputöö empiirilise osa tulemused annavad ülevaate valmisolekust äkkrünnaku juhtudeks Võrumaa neis õppeasutustes, kus töö autor viis läbi teoreetilised loengud ja osales juhendmaterjali äkkrünnaku korral tegutsemiseks koostamisel. Lõputöö tulemusena valmib paljudele õppeasutustele sobiv näidis – tegevusplaan tegutsemaks äkkrünnaku korral. Seda saab kasutada valdavas enamuses õppeasutustes üle riigi.

Töö väärtus on eelkõige õppeasutuste juhtidele kriisiplaanide väljatöötamisel. Samuti politsei- ja päästeametnikele ning teistele antud ala spetsialistidele õppeasutuste ettevalmistamisel äkkrünnaku situatsioonis käitumiseks.

1. AMOK MÕISTE JA ÕIGUSLIK REGULATSIOON

1.1. Amok mõiste

Ajaloos on teada kahetsusväärset palju juhtumeid, kus üks või mitu kurjategijat on õppeasutustes tapnud kümneid inimesi. Eestile geograafiliselt ja kultuuriliselt kõige lähemal on koolides tapmisi toimunud Soomes: 2007 aastal Jokela Gümnaasiumis, kus sai surma 9 ja haavata 13 inimest ja 2008 aastal Kauhajoki Ametikoolis, kus sai surma 11 ja haavata 8 inimest (vt lisa 1). Rasked, suunatud vägivaldteod ja amokijooksud koolides omavad spetsiifilist vägivalda dünaamikat, mida on Saksamaal täheldatud alles üheksakümnendatest aastatest. USA-s on sedalaadi mõrvu toimunud juba pikemat aega (vt lisa 1).

Erinevates riikides ja erinevates kultuurides nimetatakse taolist nähtust erinevalt: amok, amokijooks, massimõrv koolis, koolitulistamine. Järgnevalt analüüsitakse erinevaid väljendeid ja pakutakse kasutamiseks välja Eesti jaoks kohaseim väljend.

Amok tähendab inimese äkkmäratsushoogu. Amok on meeleseisund, mida iseloomustab kontrollimatu mõrvarlik vägivaldtahe. See mõiste tuleneb malaisiakeelsest sõnast *amuk*, mis tähendab raevu, mõrvatahet. Amokki iseloomustab see, et üks või mitu isikut, ehk amokijooksjat, püüab tulirelva või muu ründeks sobiva vahendiga (nt lõhkekehaga) vigastada või tappa võimalikult palju inimesi. Rünnak pannakse toime ohvreid valides, või ka valimata, enamasti lühikese aja jooksul. Amok lõppeb üldjuhul amokijooksja ohutuks tegemisega või enesetapuga (Taktikaline tegutsemine amoki korral, politseipeadirektori 21.11.2008 käskkiri nr 324) (edaspidi: Taktikalise tegutsemise kord).

Saksa psühholoog Jens Hoffmann sõnul võib amokki defineerida kui ette kavatsetud, teiste jaoks üllatuslikku, avalikus kohas toime pandud mitme inimese tapmist või/ja vigastamist, mis võib koosneda mitmest erineval ajal ja kohas toime pandud kuriteost (Hoffmann 2003). Uurijad on ühel arvamusel, et amokijooks ei ole kunagi äkiline enesekontrolli kaotus, vaid see on pikaajalise psüühilise arengu lõpp-punkt (Hoffmann 2003).

Seega on õppeasutuse territooriumil toimepandud ohvririkka kuriteo väljendamiseks sõna amok liiga lai.

Psühholoogid ja amokijooksude uurijad kasutavad mõistet: suunatud vägivallateod koolides (*targeted violence in schools*). Seda on defineeritud kui suunatud potentsiaalselt tapvat rünnakut teatud isiku või isikute suhtes, kusjuures kool valitakse kuriteoobjektiks välja teadlikult. Amokki peetakse siinkohal silmas kui suunatud koolivägivalla alamliiki (Hoffmann 2010).

Sünonüümina suunatud koolivägivalla kohta kasutatakse ka väljendit koolitulistamine (*school shooting*). Seda väljendit kasutatakse laialdaselt USA-s ja Lääne-Euroopa kultuuris.

Väljend „amok“ on Eestis vähelevinud võõrsõna. Väljend „suunatud vägivald koolides“ on pärit psühholoogia valdkonnast ja ei ole keelepärane. Väljend „koolitulistamine“ on pärit USA ja Lääne-Euroopa juhtumitest ja ei väljenda täpselt seda nähtust, mida käesolevas lõputöös käsitletakse.

Autor defineerib töö raames, et üldjuhul tulekski amokijooksu koolis käsitleda kui varem hoolikalt planeeritud, kuid mingi välise teguri mõjul ootamatult alguse saavat sündmuse ahelat. Käesolevas lõputöös vaadeldakse amokijooksu, kui koolitöötajate ja õpilaste vastu suunatud ohvririkast, ohvritele ootamatult alanud rünnakut. Õppeasutuse vastu suunatud rünnet on hakatud Eestis järjest enam nimetama „äkkrünnakuks“. Eesti keeles väljendab antud väljend kõige paremini sellist nähtust, mida Eestis õnneks veel pole juhtunud – koolitöötajatele ja õpilastele ootamatu, paljude inimeste elu ohustav kurjategija enesetapjalik tegevus. Lõputöös kasutatakse läbivalt väljendit „äkkrünnak“.

1.2 Politseiasutuste õiguslikud alused äkkrünnaku korral tegutsemiseks

Äkkrünnaku korral lähtub politsei eelkõige järgmistest seadusesätetest

- Eesti Vabariigi põhiseaduse § 16 (igäihel on õigus elada, elu ei tohi kelleltki meelevaldselt võtta) (Eesti Vabariigi põhiseadus, 28.06.1992);
- Politsei ja piirivalve seaduse § 3 lg 1 p 1 (avalikku korda ähvardava ohu ennetamine, väljaselgitamine, tõrjumine ja avaliku korra rikkumise kõrvaldamine), § 7³¹ (viibimiskeeld), § 7³³ (isiku kinnipidamine), § 7³⁵ (isiku läbivaatus), § 7³⁶ (vallasasja

läbivaatus), § 7³⁷ (valdusesse sisenemine), § 7³⁸ (valduse läbivaatus), § 7³⁹ (vallasasja hoiulevõtmise), § 30 (vahetu sunni kohaldamise lubatavus), § 32 (käeraudade, jalaraudade või sidumisvahendi kasutamine), § 32³ (tulirelva kasutamine) (Politsei ja piirivalve seadus, 06.05.2009) (edaspidi: PPS);

- Karistusseadustiku paragrahvid 28 ja 29 (hädakaitse ning hädaseisund, enda või teise isiku õigushüvedele vahetu või vahetult eesseisva ründe või ohu kõrvaldamisel õigusvastasust välistavad asjaolud) (Karistusseadustik, 06.06.2001).

Politsei- ja Piirivalveameti põhimäärus § 16 lg 6 järgselt on Politsei- ja Piirivalveameti korrakaitsepolitseiosakonna üheks põhiülesanneteks on kriisireguleerimisalase tegevuse korraldamine ja koordineerimine (Politsei ja Piirivalveameti põhimäärus, 30.09.2009).

Hädaolukorra seadus § 2 lg 2 sätestab, et kriisireguleerimine on meetmete süsteem, mis hõlmab hädaolukorra ennetamist, hädaolukorraks valmistumist, hädaolukorra lahendamist ning hädaolukorrast põhjustatud tagajärgede leevendamist (Hädaolukorra seadus, 15.06.2009).

Peale 07.11.2007 aastal Jokelas, toimunud äkkrünnakut koolile koostati Politseiameti analüüsi – ja planeerimiseosakonnas analüütiline ülevaade teemal „Koolitulistamine Jokela keskkoolis Soomes ja selle matkimise võimalikkus Eestis”. Analüüsis jõuti järeldustele, et ka Eestis võib kunagi koolitulistamine aset leida ja soovitati politseiasutustel aktiivselt politseiametnike ettevalmistamisega ja koolidega koostöös äkkrünnaku plaanide koostamisega tegelema hakata (Koolitulistamine Soomes Jokela keskkoolis ja selle matkimise võimalikkus Eestis, Politseiamet, 14.01.2008, nr PA_13-1.11.2/429) (edaspidi: Koolitulistamise võimalikkus Eestis).

Politseiasutustes on välja töötatud politseinike tegutsemisjuhend „Taktikaline tegutsemine amoki korral“ ning käskkirjaga „Valmisoleku tõstmine amoki-laadsetele kuritegudele reageerimiseks“ on kehtestatud kord, et patrullpolitseinike politseisõidukites peavad olema kaks komplekti erivarustust (esimene komplekt: kaks kiivrit ja kaks paari kaitseprille; teine komplekt: kaks kiivrit, kaks paari kaitseprille ja üks pehme kilp) (Valmisoleku tõstmine amokki-laadsetele kuritegudele reageerimiseks, 09.04.2010). On peetud arvukalt loenguid politseiametnikele politseiliste tegevuste kohta äkkrünnaku situatsioonis (suurimad neist 2007 SKA ja Saksamaa koostöös AMOK koolitus Eesti politsei instruktoritele ja 2009 Tallinnas Põhja Politseiprefektuuri eestvedamisel rahvusvaheline

konverents AMOK teemal), tehtud erinevaid praktilisi sisekoolitusi (staabitöö, erivahendite kasutamine, ruumides liikumine jne) ja korraldatud koostööpartneritega äkkrünnakuteemalisi koostööõppusi.

Taktikalise tegutsemise korra punkt 7.5 sätestab, et politsei teeb koostööd riskirühmadesse kuuluvate asutustega (sealhulgas õppeasutused) käitumisjuhiste selgitamiseks ja vajaduse korral ühisõppuste korraldamiseks.

Politseiasutused on korraldanud mitmeid äkkrünnakuteemalisi koostööõppusi. Nende hulgas Lõuna Prefektuuri teeninduspiirkonnas korraldati 19.05.2010 Võru linnas koostööõppus „Pommiähvardus Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis“ (edaspidi Pommiähvardus VKG-s) ja 07.06.2010 Jõgeva maakonnas „Torm Torma Põhikoolis“.

Politsei- ja Piirivalveameti struktuuriüksuste 2011 tegevuskava sätestab, et igas prefektuuris korraldatakse 2011 aastal vähemalt üks äkkrünnaku teemaline koostööõppus (Politsei- ja Piirivalveameti 2011. aasta tegevuskava lisa 3, 08.03.2011).

Autor järeldeb, et politsei ülesanded ja kohustused tegutsemaks koolide koostööpartneritena äkkrünnaku korral tegutsemise plaanide väljatöötamisel ning tegutsemaks äkkrünnaku korral on seadusandja poolt piisavalt hästi reguleeritud. Politseiasutused tegutsevad intensiivselt äkkrünnaku korral tegutsemiseks ettevalmistumisega. Politsei reageerivatele üksustele on korraldatud teoreetilisi ja praktilisi õppusi äkkrünnaku korral tegutsemiseks, politseisõidukitesse on hangitud täiendavaid kaitsevahendeid, nagu kiivrid, kaitseprillid ja kuulikindlad kilbid. Korraldatud on mitmeid koostööõppuseid, kuhu on kaasatud ka õppeasutuste töötajad ja õpilasi.

1.3 Õppeasutuste õiguslikud alused äkkrünnaku korral tegutsemiseks

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (PGS) § 44 järgselt tagab kool õpilase koolis viibimise ajal tema vaimse ja füüsilise turvalisuse ning tervise kaitse ning rakendab abinõud vaimse ja füüsilise vägivalda ennetamiseks, tehes koostööd vanemate, kooli pidaja ning vajaduse korral politsei ning teiste ametiasutuste ja ekspertidega (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 09.06.2010).

Kutseõppeasutuse seaduse § 31 lg järgselt tagab kool õpilase koolis viibimise ajal tema tervise kaitse (Kutseõppeasutuse seadus, 17.06.1998).

Koolide valmisoleku suurendamiseks hädaolukordades (sh äkkrünnakute korral) on Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses turvalise koolikeskkonna tagamiseks pandud koolidele kohustus koostada hädaolukorras tegutsemise plaan (Haridus- ja teadusministri kaaskiri) (vt lisa 2) (edaspidi: Ministri kaaskiri).

PGS § 45 lg 3 sätestab, et hädaolukorras turvalisuse tagamiseks korraldab kool hädaolukorra lahendamise plaani väljatöötamise, kaasates vajaduse korral õppenõukogu ja hoolekogu ning eksperte. Hädaolukorra lahendamise plaanis nähakse ette:

- hädaolukorra lahendamise üldpõhimõtted;
- koolis hädaolukorra lahendamisega seotud isikute ülesanded;
- hädaolukorra lahendamist juhtivad ja lahendamisele kaasatavad isikud;
- hädaolukorra lahendamise juhtimise ja koordineerimise korraldus;
- teabevahetuse korraldus;
- koolitöötajate, õpilaste, vanemate ning vajaduse korral teiste isikute teavitamise korraldus;
- õppekorraldus hädaolukorra ajal;
- tegevused pärast hädaolukorda.

PGS § 45 lg 4 ja §91 lg 3 järgselt kehtestab hädaolukorra lahendamise plaani kooli direktor ja see peab olema rakendatud 2011. aasta 1. septembrist.

Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevuskava „Turvaline kool 2009 – 2011“ ning projekti „Kriisiolukorras tegutsemise plaani koostamise juhendmaterjali ja näidisplaani koostamine koolidele ja lasteaedadele“ raames on valminud juhendmaterjal „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“. Juhendmaterjal koostati Haridus- ja Teadusministeeriumi, Politseiameti, Päästeameti, Rocca al Mare Kooli ning Tartu Ülikooli Ajakirjanduse ja Kommunikatsiooni Instituudi koostöös (Kooli tegevus äkkrünnaku korral, 2009) (edaspidi: Kooli juhendmaterjal).

Maailmapraktika kohaselt kestab äkkrünnak tavaliselt umbes 20 minutit. Viimased rünnakud õppeasutustes on korraldatud ettevalmistatult ning enamik surmaga lõppenud vigastusi on tekitatud juba enne politsei saabumist. Seetõttu on õppeasutustel eriline roll pedagoogide ja õpilaste kaitsmisel. Et äkkrünnaku korral tõhusalt tegutseda, on vaja ühiselt valmistuda (Kooli juhendmaterjal).

Iga koolijuht peab tagama oma koolis juhendmaterjaliga toodud käitumismudeliga sobiva tegutsemisvalmisoleku, et äkkrünnaku korral oleks võimalik koordineeritud ja teadlik koostöö. Kutseõppeasutused, hariduslike erivajaduste ning kasvatusel eritingimusi vajavate laste koolid saavad juhendmaterjalile toetuda oma kooli spetsiifika arvestades (Ministri kaaskiri).

4 - 7 jaanuar 2010 toimusid juhendi „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“ piirkondlikud seminarid. Seminaride eesmärgiks oli toetada koolide juurde loodud meeskondi tegevuskavade koostamisel, anda täiendavaid selgitusi juhendmaterjali osas, vastata küsimustele ning tugevdada kohalike võrgustike tekkimist.

Seminarid olid suunatud eelkõige üldharidus- ja kutsekoolis tegevuskava koostavatele isikutele ja juhendi koostamise eest vastutavale direksiooni esindajale, Politseiameti ja Päästeameti kontaktisikutele, piirkondlike kriisikomisjonide liikmetele ning kriisipsühholoogidele.

Seminaril tutvustati juhendit „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“, anti ülevaade evakuaatsiooni üldpõhimõtetest, inimese käitumist mõjutavatest psühholoogilistest aspektidest kriisiolukorras, kriisiolukorras tegutsemise eripärast ja praktilistest kogemustest pommiohu korral käitumisest (Juhendi „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“ piirkondlike seminaride päevakava, 2010).

Autor järeldeb, et õppeasutuste ülesanded ja kohustused tegutsemaks äkkrünnaku korral tegutsemise plaanide väljatöötamisel on seadusandja poolt piisavalt hästi reguleeritud. Riiklikul tasandil on regiooniti korraldatud üks juhendmaterjali „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“ tutvustav seminar. Autor leiab, et ainsana oma koolist seminaril osalemine, ei anna koolijuhile piisavalt palju teadmisi oma kooli äkkrünnaku korral tegutsemise plaani väljatöötamiseks.

2. EESTI KOOLIDES TOIMUNUD SÜNDMUSTE JA ÕPPUSTE ANALÜÜS

2.1 Koolitulistamise ähvardus Tartu Kommertsgümnaasiumis

18- aastane meessoost Tartu Descartese Lütseumi 12. klassi õpilane, viibides 24.11.2009 kella 20.40 paiku oma kodus Tartu linnas, sisestas foorumisse 4Chan vigases inglise keeles postituse, milles väitis, et on 10. klassi õpilane, on tüdinenud oma klassikaaslastest ja tema isa on militarist ning lubas ületada koolitulistaja Cho rekordi koolitulistamises. Järgnevas postituses ähvardaja konkretiseeris, et tulistamine toimub 25.11.2009.a. kell 10.00 Tartu Kommertsgümnaasiumis ning hiljem postitas nime initsiaalid T ja M (Kohtuotsus kriminaalasjas 09760000259).

Ähvardaja andis kahtlustatavana ülekuulamisel ütlusi, et tal oli igav. Internetimängus Runescape oli läinud halvasti ning oli seetõttu ärritunud. Portaali 4Chan oli ähvardaja juba paaril aastal külastanud ja sinna ka varem mõned kommentaarid postitanud. Ähvardaja tegi 4Cho foorumis uue teema, kus ähvardas Tartu Kommertsgümnaasiumis koolitulistamisega Cho rekordi üle lüüa (Kahtlustatava ülekuulamise protokoll).

Tartu Kommertsgümnaasiumi direktor Priit Hänni sai ähvardusest teada sama kooli õppealajuhatajalt Maie-Õie Buraevalt 25.11.2009 kella 02.00 paiku. Hiljem kontakteerus ta politseiametnikega, kellega arutati olukorda ja otsustati ühiselt, et 25.11.2009 koolipäev jäetakse ära (Tunnistaja P. Hänni ülekuulamisprotokoll).

Kooli juhtkond otsustas koolis koguneda kell 06.00. Enne seda kontrollisid politsei- ja päästeametnikud koolihoone kõiki ruume, et tagada turvalisus. Kooli juhtkond otsustas teavitada kõiki klassijuhatajaid õppepäeva ärajätmisest ja andis klassijuhatajatele korralduse edastada koolipäeva ärajätmise otsus kõigile õpilastele (tunnistaja P. Hänni ülekuulamisprotokoll).

Ähvarduse postitanud isik tabati politseiametnike poolt 25.11.2009 kella 20.00 ajal. Nähes 25.11.2009 hommikul kooli minnes Tartu Kommertsgümnaasiumi politsei poolt ümberpiiratuna sai ta aru, et tema ähvardust on võetud tõsiselt. Ise ei julgenud ta politseile end üles anda, lootes, et teda ei tabata (Kahtlustatava ülekuulamise protokoll).

Tartu Maakohus tunnistas koolitulistamisega ähvardaja süüdi KarS § 263 p 3 järgi ja mõistis karistuseks kolm aastat vangistust. Mõistetud karistusest kuulus koheselt ärakandmisele 1 kuu ja 18 päeva vangistust (eelvangistuses viibitud aeg), ülejäänud karistus jäeti täitmisele pööramata, eeldusel, et ähvardaja 2 aasta pikkuse katseaja jooksul ei pane toime uut kuritegu ja täidab talle käitumiskontrolli ajaks pandud kontrollnõudeid ja kohustusi (Kohtuotsus).

Antud juhtumi lahendamisel selgusid mõningad koolipoolsed probleemid. Koolil ei olnud moodustatud kriisikomisjoni ja seetõttu loodi see ähvarduse saamise järel ajutiselt. Puudus selge tegevuskava kooli tegevuses ähvarduse saamisel. Alles politsei nõuannete järgimisel otsustati järgmine koolipäev ära jätta. Õpetajate ja õpilaste teavitamiseks koolipäeva ärajäämiseks puudus samuti tegevusplan. Õpetajate ja õpilaste kontaktandmed asusid koolihoones, kuhu aga oli juurdepääs piiratud. Antud probleemid näitasid selgelt, et koolipoolsed tegevusplaanid taoliste sündmuste lahendamiseks on hädavajalikud.

2.2 Koostööõppus „Pommiähvardus Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis“

Õppus korraldati 19.05.2010 Võru linnas Kooli tee 5 asuvas VKG-s. Õppus viidi läbi õppepäeval sellisel kellaajal, kui koolis oli maksimaalne arv õpilasi ja koolitöötajaid. Õppuse toimumisest ei informeeritud eelnevalt koolitöötajaid ega ka õpilasi. Ainukese koolitöötajana oli õppuse planeerimisest ja selle täpsest ajast teadlik kooli direktor Katrin Martinfeld (Õppuse pommiähvardus Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis kokkuvõte, 2010) (edaspidi Õppuse VKG kokkuvõte).

Õppuse käigus toimus VKG-s õpilaste ja koolitöötajate pommiohu eest evakueerimine, lõhkeseadeldise leidmine ja kahjutukstegemine ning pommiähvarduse toime pannud isiku kinnipidamine. VKG koolitöötajad teostasid enne politsei- ja päästeametnike saabumist õpilaste ja personali evakuatsiooni kooli hoonest. Koolihoones viibiv relvastatud kurjategija peeti politsei poolt kinni. Koolihoonest leitud lõhkeseadeldise kahjutuks tegemiseks kutsuti kohale demineerimisgrupp. (Õppuse VKG kokkuvõte).

Õppus VKG-s on eriline selle poolest, et selle käigus jälgiti ja hinnati võimalikult palju koolitöötajate ja õpilaste tegevust. Teistes Eestis korraldatud samalaadsetel õppustel on põhiorhk olnud politseiliste ja päästealaste tegevuste ning koostöö harjutamisel.

„Abivajavaid“ koolitöötajaid ja õpilasi on „mänginud“ kas teised koostööpartnerid või enne õppust hästi informeeritud vabatahtlikud koolitöötajad. Samalaadsed õppused on toimunud alati õppetöövälisel ajal ja kooli õpilasi pole õppusesse kaasatud. „Surma saanud ja haavatud“ isikute arv, asukoht ja vigastuste iseloom on õppuste legendides reeglina juba ette ära määratud. Seega ei saa teistest samalaadsetest õppustest teha järeldusi koolide valmisoleku kohta äkkrünnaku korral tegutsemisel.

Lõputöö autor intervjueris VKG direktorit Katrin Martinfeldi ja palus vastata mõningatele küsimustele seoses õppusega Pommiähvardus VKG-s ja VKG ettevalmistumise kohta tegutsemaks äkkrünnaku korral. Kirjalikud küsimused K. Martinfeldile ja tema vastused laekusid e-meili teel (vt lisa 3) (edaspidi intervjuu K. Martinfeldiga).

VKG direktor Katrin Martinfeld oli koostanud tegevuskava äkkrünnaku korral tegutsemiseks kasutades juhendmaterjali „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“. Direktor koostas juhendi koos kooli juhtkonnaga ning juhend arutati koolitöötajatega läbi. Juhendi koostamisel kasutati Haridusministeeriumi kodulehel olevaid materjale, kusjuures politsei- või päästeameti spetsialiste ei kaasatud (Intervjuu K. Martinfeldiga).

Õppuse legendi kohaselt sisenes kell 12.40 õppehoonesse kurjategija, kes pani õppeklasside hoonetebloki trepikotta, teise ja kolmanda korruse vahele diplomaatkohvri, milles asus lõhkeseadme mulaaž. Kurjategija jäi sama hoonetebloki teise korruse koridori, hoides käes õpperelva „Makarov“. Kurjategija helistas kooli direktori telefoninumbrile ja teatas, et koolis on pomm (Kompleksõppuse Pommiähvardus Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis üldjuhend, 2010) (edaspidi õppuse pommiähvardus VKG-s üldjuhend).

Kooli direktor andis majandusjuhatajale korralduse anda koolis kellahelinaga häire. Ärevusest või muust tegurist tingituna anti kellahelina edasi väikeste katketega pika helinana, mistõttu õpetajad ei saanud aru helinaga edasiantava tähendusest. Segaselt antud häiresignaali tulemuseks oli see, et osades klassides lukustasid õpetaja ja õpilased ukсед ning varjusid, ülejäänud õpetajad ja õpilased aga hakkasid hoonest evakueeruma. Klassidesse varjunud isikud mõtlesid aga natuke aega hiljem ringi ja evakueerusid koos teistega (Õppuse VKG kokkuvõte).

Hiljem selgus, et kellahelin ei kostunud kõikidesse kooliruumidesse. Seetõttu ei teadnud üks keldrikorrusel viibinud õpetaja, et koolis on häireolukord (Intervjuu K. Martinfeldiga).

Evakuatsiooni käigus möödusid paljud kooli töötajad ja õpilased nii „kurjategijast“ kui ka lõhkeseadeldise mullaži sisaldavast diplomaadikohvrast neist välja tegemata. Kuna „kurjategija“ läheduses viibisid ka õppust filmivad ja hindavad politseiametnikud, siis koolitöötajad ja õpilased võisid mõista, et tegemist ei ole reaalse ohu vaid õppusega. Õppehoone kõrgematelt korrustelt evakueerijad aga ei näinud politseiametnikke ning neil ei olnud võimalik teada, et tegemist on õppusega (Õppuse VKG kokkuvõte).

Evakueerumine toimus liiga aeglaselt. Koolitöötajad ja õpilased kogunesid koolihoonest paarikümne meetri kaugusele. Kurjategija näitas pidevalt end läbi hoone akende, koputas vastu aknaklaase ja demonstreeris relva. Teda nägi üle paarikümne inimese aga ohutsoonist eemaldumise reaktsiooni see ei tekitanud (Õppuse VKG kokkuvõte).

Evakueeritute kogunemiskohaks oli valitud kooli staadion, mida piiras kõrge metallaed. Võimalike abivajajateni ei oleks kiirabitöötajad pääsenud (Õppuse VKG kokkuvõte).

Õppuse käigus selgus, et VKG-s ei ole koolitöötajad piisavalt valmistunud tegutsemaks äkkrünnaku situatsioonis. Kooli juhtkonna poolt koostatud juhend ei olnud läbi töötatud vajaliku põhjalikkusega ja ei täitnud seetõttu oma eesmärki (Intervjuu K. Martinfeldiga).

2.3 Järeldused eeltoodud kaasustest

Õppuse hindajate ja vaatlejate hinnangute ning arvamustes põhjal saab järeldada, et koolides tehtavate äkkrünnaku korral tegutsemise plaanide koostamisel on vastava ala spetsialistide osalemine hädavajalik. Politseiametnikud peaksid selgitama äkkrünnaku korral ohutu tegutsemise võimalusi ja tutvustama koostatud juhendit, kus on arvesse võetud koolihoonete eripärasid. Päästeametnikud peaksid selgitama evakueerumise põhitõdesid ja pommiohu korral käitumise reegleid. Samuti on vajalik kõikides koolides teha koolitöötajatele ja õpilastele äkkrünnaku teemalisi õppusi.

Nende kahe näite varal saab üheselt väita, et need õppeasutused ei olnud valmis tegutsemaks äkkrünnaku olukorras. Tartu Kommertsgümnaasiumi tegevust korraldas ja juhendas peamiselt politsei, kuna koolil puudusid teadmised ja oskused antud olukorras tegutsemiseks. VKG oli küll oluliselt paremini ette valmistunud, kuid kooli tegevusplaani koostamisel spetsialistide abi mittekasutamise tagajärjeks oli see, et tegevusplaani ei täitnud oma eesmärki ja pedagoogid tegid ränki eksimusi tegutsemaks äkkrünnaku olukorras.

3. JUHENDMATERJALI „KOOLI TEGEVUS ÄKKRÜNNAKU KORRAL“ ANALÜÜS

3.1 Juhendmaterjali lühitutvustus

Juhendmaterjal on valminud Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevuskava „Turvaline kool 2009–2011” ning projekti „Kriisiolukorras tegutsemise plaani koostamise juhendmaterjali ja näidisplaani koostamine koolidele ja lasteaedadele“ raames.

Juhendmaterjal koostati Haridus- ja Teadusministeeriumi, Politseiameti, Päästeameti, Rocca al Mare Kooli ning Tartu Ülikooli Ajakirjanduse ja Kommunikatsiooni Instituudi koostöös (Kooli juhendmaterjal).

Haridus- ja Teadusminister Tõnis Lukas on juhendmaterjali koolijuhtidele edastades oma kaaskirjas märkinud, et iga koolijuht peab tagama oma koolis juhendmaterjalis toodud käitumismudeliga sobiva tegutsemisvalmisoleku, et äkkrünnaku korral oleks võimalik koordineeritud ja teadlik koostöö (Ministri kaaskiri).

Kõik õppeasutused on unikaalsed oma asukoha, ümbritseva looduse, ehituslike nüansside ja muude asjaolude tõttu. Töö autor analüüsib antud peatükis juhendmaterjali kasutamise võimalusi Võrumaal erinevates koolides ja toob välja kitsaskohad juhendmaterjalis.

3.2. Töörühmade moodustamine.

Õppeasutusest tuleb töörühma määrata kaks liiget (edaspidi *kooli kontaktisikud*), neist üks töörühma juhiks. Töörühma tuleb kaasata ka politseiprefektuuri ja regionaalse päästkeskuse määratud esindajad. Nende ülesanded on aidata õppeasutusel tegevusplaane koostada ja koolitusi korraldada ning kaasata vajaduse korral teisi erialaspetsialiste.

Äkkrünnaku korral osalevad kooli kontaktisikud välistaapide töös ja hiljem abistavad politsei kõneisikut. Seetõttu oleks hea, et neil oleksid põhiteadmised ka operatiivteenistuste koostöömetoodikast (Kooli juhendmaterjal).

Lõputöö autor leiab, et sõna „välistaap“ asemel peaks juhendis läbivalt kasutama sõna „staap“. Operatiivteenistused on harjunud kasutama ühiselt sõna „staap“. Ka kasutatakse

antud väljendit „Suurõnnetuse tagajärgede likvideerimise metoodikas“ (Suurõnnetuste tagajärgede likvideerimise metoodika, 2008) (edaspidi suurõnnetuste metoodika).

Töörühmas osalevad õppeasutuse esindajad võivad küll äkkrünnaku plaani koostamise juhendi koostamisel olla kooli kontaktisikud, kuid äkkrünnaku olukorras ei pruugi neil isikutel olla võimalust olla kooli kontaktisik või pole see otstarbekas.

Äkkrünnaku ajal võib tekkida olukord, kus määratud kooli kontaktisikud kas ei asu kooli territooriumil või pole neil tervisliku seisundi tõttu võimalik kooli kontaktisiku ülesandeid täita.

Äkkrünnaku olukorras on otstarbekas, et kooli kontaktisik on koolitöötaja, kel äkkrünnaku ajal on kõige parem ülevaade koolihoones juhtunust või hetkel toimuvast. Kooli poolt määratud isikul ei pruugi olla head ülevaadet sündmuse asjaoludest.

Kooli kontaktisikuid võib staabi töös osaleda mitu. Hea oleks, kui seal asub lisaks äkkrünnaku asjaoludest parimat ülevaadet omava koolitöötaja ka kooli juhtkonda kuuluv ametiisik, kel on parim ülevaade koolihoone ehituslikest nüanssidest, infrastruktuurist ja äkkrünnaku olukorra lahendamisel vajaminevatest esemetest.

3.3. Tehnilised tingimused tegevusplaani elluviimiseks

Edukaks tööks on operatiivteenistustel vaja koolihoone asukohaplaani ja hoone korruste plaane (edaspidi ühise mõistena *hooneplaan*) ning 0-võtit (Kooli juhendmaterjal).

Asukohaplaan peab olema värviline väljatrükk kas Maaameti geoportaalist (<http://xgis.maaamet.ee>) või *Google maps* keskkonnast (<http://maps.google.com>). Asukohaplaanile peavad olema märgitud turvalised lähenemisteed ja kogunemiskohad ning turvalised kohad välistaabi tööks (Kooli juhendmaterjal).

Lõputöö autor leiab, et kuna juhendmaterjalis kasutatakse läbivalt sõna „evakuatsioon“ siis tuleks ühtse arusaamise eesmärgil kasutada sõna „kogunemiskoht“ asemel „evakuatsioonipunkt“. Suurõnnetuse tagajärgede likvideerimise metoodika järgi võiks „evakuatsioonipunkti“ asemel kasutada väljendit „mittekannatanute kogunemise punkt“, kuid koolitöötajad ja õpilased kasutavad tulekahju õppustel sõna „evakuatsioon“ ja segaduste vältimiseks oleks otstarbekas kõigile üheselt arusaadavat sõna kasutama jäädagi.

Hoone korruste plaanidel peaksid peale kabinetide numbrite olema märgitud ka nimetused, mida õpilased ja pedagoogid kasutavad (nt muusikaklass). Lisaks on vaja infot kõikide varuväljapääsude ja hoone erinevaid sektiioone eraldavate tõkkena lukustatavate uste, elektrikilbi, soojussõlme, tuletõrjealarmi ning videovalvekaamerate ja monitoride asukohtade kohta (Kooli juhendmaterjal).

Videovalvekaamerate olemasolul tuleb kaugligipääsu võimaldavad andmed (internetiaadress, paroolid) märkida kooli tegevusplaanis. Kaugligipääsu kasutamisega saavad politseiametnikud olulist informatsiooni koolihoones sees toimuvast.

On hea, kui hooneplaanidele on lisatud fotod hoone igast välisküljest ning märgitud hoone peauks. Neid pilte saavad kasutada politseiametnikud, kes hoonega tuttavad pole (Kooli juhendmaterjal).

Hooneplaanid peavad olema paberil kiletatuna, et vajaduse korral saaks tegevuskava vahetult plaanile joonistada. Ehituslike muudatuste korral tuleb hooneplaan kohe uuendada (Kooli juhendmaterjal).

0-võti (uksekaart või võtmete komplekt) peab avama vähemalt välisuksed ning vahekoridoride, tehnorajatiste, aula ja võimla ukсед (Kooli juhendmaterjal).

Kooli kontaktisik viib äkkrünnaku korral politseile 0-võtme ning hooneplaanid. Hooneplaanid ja 0-võtmed peavad olema tegevusplaanis kajastatud kohas ning võimalikult kiiresti kättesaadavad ka siis, kui kontaktisikut ei ole (Kooli juhendmaterjal).

VKG on hooneplaanid paberikandjal esitanud Lõuna Prefektuuri Võru politseijaoskonnale ja Lõuna-Eesti Päästkeskuse Võrumaa päästeosakonnale. Lisaks asuvad hooneplaanid direktori kabinetis ja koolihoone B korpuses asuvas garaaži infostendi juures. Garaažis asuvad ka koolihoone 0-võtmed. Garaažile on võimalik ohutult läheneda ja hooneplaanid ning 0-võtmed on kättesaadavad operatiivtöötajatele (Intervjuu K. Martinfeldiga).

VKG näitel leiab lõputöö autor, et teistelgi koolidel tuleb leida lahendused panna kooli hooneplaanid, 0-võtmed ja kooli tegevusplaan sellisesse kohta, kus nad ei ole järelvalveta, kuid operatiivtöötajatele vajaduse korral ohutult kättesaadavad.

Koolide plaanid äkkrünnaku korral tegutsemiseks peaksid sisaldama ka koolihoone lühikest sõnalist kirjeldust ehitusliku osa kohta. Vajalik oleks välis- ja siseseiinte materjalide kirjeldust jmt. See on vajalik hoonet mittetundvatele reageerivatele jõududele olukorra lahendamise plaanide väljatöötamisel.

Turvalised kogunemiskohad on väljaspool koolimaja, kuhu ohu korral, kui ohuallika asukoht on teada ja see on piisavalt kaugel, saavad pedagoogid õpilased evakueerida. Selliseks kohaks sobib hästi mõni lähedalasuv hoone (Kooli juhendmaterjal).

Määratud turvaliseks evakuatsioonipunktiks peaks olema ainult üks konkreetne koht ehk hoone. Ohusituatsioonis tekib paanika ja ei evakuatsiooni läbiviijatel peab olema üks ja ainus sihtkoht. Mitme koha olemasolul ei suudeta kontrolli saavutada hoonesse jäänud isikute kohta ülevaate saamiseks.

Evakuatsioonipunkti valikul tuleb arvestada, et see asuks väljaspool oletatavat ohutsooni. Evakuatsioonipunkti kaugust koolihoonest ei ole määratud. Tähtis on, et see pakuks varju võimaliku plahvatuse korral.

Turvalise evakuatsioonipunkti valikul tuleb arvestada, et see peab pakkuma varju võimaliku ründe eest, seal olev infrastruktuur võimaldab sidepidamist, evakueeritutel oleks piisavalt ruumi ja talutavad olmetingimused (joogivesi, tualett, toasoojus), kiirabil oleks turvaline juurdepääs esmaabi vajavate isikuteni. Evakuatsioonitee sinna peab olema ohutu.

Evakuatsioonipunktiks määratud hoone omaniku või valdajaga on vaja tegevusplaane tehes hoonet evakuatsioonipunktina lubavale kokkuleppele jõuda. Kooli tegevusplaani peab märkima evakuatsioonipunkti valdaja kontaktandmed, vajadusel hoone sissepääsude võtmete asukoht.

Lõputöö autor intervjueris Kääpa Põhikooli direktorit Enn Viitkinit ja palus vastata mõningatele küsimustele seoses äkkrünnaku korral tegutsemise plaaniga. Kirjalikud küsimused E. Viitkinile ja tema vastused laekusid e-meili teel (vt lisa 7) (edaspidi intervjuu E. Viitkiniga).

Kääpa Põhikooli evakuatsioonipunktiks on määratud linnulennult ca 600 meetri kaugusel Kääpa külas asuv Kääpa Hooldekodu. Otsetee sinna ei ole ohutu, kuna teel ei asu mingeid varju pakkuvaid hooneid ega looduslikke kaitsevahendeid. Seetõttu tuleb Kääpa Põhikoolist evakueeruda ringiga mööda varju pakkuvat metsääärt. Ohutu evakuatsioonitee pikkus ca 1100 meetrit (Intervjuu E. Viitkiniga).

Välistaabis juhitakse operatiivteenistuste tegevust. See peab paiknema sündmuskoha vahetus läheduses, kuid olema siiski turvalises kauguses (Kooli juhendmaterjal).

Staabi asukoha valikul tuleb lähtuda sellest, et oleks tagatud normaalne töökeskkond (segavatest mõjuritest, sh ka kannatanutest eemal) ning ülevaatlik pilt sündmuskohast (Suurõnnetuste meetodika).

Staabi asukohta ära määrata enne tegelikkuses toimuvat ohusituatsiooni ei ole otstarbekas. See ei pruugi ohu laadi või asukohta arvestades olla ohutus kohas, ilmastikuolud võivad olla oluliselt muutunud (kevadellahedeta puud, talvel lumest koristamata parkla või kuhjatud lumi), samuti võivad muud inimlikud tegurid (parkla on sõidukeid täis pargitud) võimatuks teha staabi asukohaks valitud koha kasutamise. Staabi asukoht tuleb konkreetsetes ohusituatsioonides valida võimalikult ohutus, samas võimalikult operatiivset reageerimist võimaldavas asukohas. Seda saab otsustada aga alles vastava olukorra tekkimisel.

Praegu kasutatakse koolides häiresignaalist ATSi (automaatne tulekahju signaalsüsteem) tulekahjuhäiret. Selle signaal on kooli töötajatele tuttav (Kooli juhendamaterjal).

Häiresignaali sisselülitamisnupud asuvad reeglina paljukäidavates kohtades. Häirenupu sisselülitamiseks on vajalik seadme klaas purustada või eemaldada. Häirenupu sisselülitamisel kostub koolihoones pikk ja vali häiresignaal, mida saab välja lülitada vaid ATSi juhtpuldil. Häiresignaalsüsteemi kaudu evakueeruvad koolitöötajad ja õpilased viivitamatult koolihoonest. ATSi sisselülitamisel edastatakse samaaegselt häiresignaal ka Häirekeskusesse, kust saadetakse välja päästekomando.

Äkkrünnakust teavitamiseks varem kokkulepitud märguannet ei olnud. Politseiamet ja Päästamet soovivad äkkrünnakust või selle kõrgendatud ohust pedagoogide ja õpilaste teavitamiseks valida 5 kellahelinat, iga helina pikkus on 2 sekundit (Kooli juhendamaterjal).

Lõputöö autor intervjueris Sõmerpalu Põhikooli direktorit Kristi Pettaid ja palus vastata küsimustele seoses äkkrünnaku korral tegutsemise plaaniga. Kirjalikud küsimused K. Pettaile ja tema vastused laekusid e-meili teel (vt lisa 8) (edaspidi intervjuu K. Pettaiga).

Mõningates koolihoonetes, nagu ka Sõmerpalu Põhikoolis, on uuenduslike ehitustööde käigus likvideeritud vanad, tundide algust ja lõppu tähistavad elektrilised koolikellad. Need on asendatud arvutipõhise tarkvaraprogrammiga „Koolikell“, mis edastab kooliraadio kõlarite kaudu tundide algust ja lõppu tähistava meloodia (Intervjuu K. Pettaiga).

Arvutiruumi (seal asub „Koolikella“ programmi sisaldav arvuti) minemiseks, arvutisse ja „Koolikella“ programmi sisselogimiseks kulub hinnanguliselt kuni paar minutit. Selline ajakulu on aga äkkrünnaku situatsioonis lubamatu (Intervjuu K. Pettaiga).

Seega puudub Sõmerpalu Põhikoolis võimalus koolitöötajaid elektrilise või arvutipõhise koolikella abil äkkrünnakust teavitada. Kuna klassiruumides ei ole võimalik varjuda, jääb

ainukeseks mõistlikuks tegevuseks võimalikult kiiresti evakueeruda. Kiireks evakuatsiooniks saab häiret edastada ATS kaudu.

Äkkrünnakust või selle kõrgendatud ohust pedagoogide ja õpilaste teavitamise märguandeks 5 kellahelina, mille iga helina pikkus on 2 sekundit, andmisel võib emotsionaalselt erutatuna anda kogemata näiteks vale arvu helinaid.

Elektrilise koolikella olemasolul peaks äkkrünnaku teavitamise märguandeks olema **katkendlik kellahelin**. Sellisel kujul edastatud häiresignaal on kiiremini edastatav ja inimliku eksimuse puhul siiski üheselt mõistetav.

Elektriliste koolikellade asendamisel arvutipõhise koolikellaga ei ole hoitud vanu kellasüsteeme töökorras või on need täielikult likvideeritud. Äkkrünnakust teavitamise märguande edastamiseks on vaja õppeasutustel elektrilised koolikellad renoveerida või paigaldada uus häirekellasüsteem, mille kõla kostuks kogu hoone ulatuses.

3.4. Info kogumine ja edastamine

Kui on laekunud info (õppeasutuses teatavaks saanud suuline ähvardus, edastatud telefoni või e-posti teel) võimaliku äkkrünnaku kohta, tuleb infot koguda vormide järgi (Juhendmaterjal „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“ lisa 1, 2009) (edaspidi: Juhendmaterjali lisa 1).

Äkkrünnakust või selle otsesest ohust laekub alati teavet, nt telefoni või e-posti teel edastatud ähvardused, kooliõpilaste seas ringlevad kuulujutud vms. Ka hoonest kostvad tavatud helid on teave. Teavet on vaja täpsustada, hinnata ohtu ja tegutseda selle järgi (Juhendmaterjali lisa 1).

Telefoni või ringlevate kuulujuttude kaudu äkkrünnakust või selle otsesest ohust teadasaamisel on esmatähtis äkkrünnaku toimumisaja väljaselgitamine. Kui on kindel alus arvata, et äkkrünnak toimub tulevikus (näiteks järgmisel päeval) siis on juhendmaterjali „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“ lisa 1 toodud info kogumise näidisvormi kasutamine otstarbekas. Seda aga pärast seda, kui ähvardusest on politseid teavitatud. Peale politsei teavitamist on aega rahulikult meenutades näidisvorm ära täita ja edastada politseiametnikele ähvardaja isiku kindlakstegemiseks.

Internetiportaalide moderaatorid korrastavad aeg-ajalt oma portaale ja nad võivad portaalis oleva ähvarduse kustutada. Meili teel saadetud ähvardusega võib arvutiprogrammidesse saabuda ka arvutiviirus, mis võib saabunud meili kustutada. Seega, meili teel saadud ähvardus või internetiportaalides olev ähvardus tuleks eelnevalt kasutatava arvuti kõvakettale salvestada ja siis elektroonselt politseile edastada.

Kui äkkrünnak on juba alanud (koolihoonest kostuvad tavatud helid, näiteks plahvatus või tulistamine) või peatselt algamas (turvakaamerateest on näha, et koolihoonesse sisenes relvastatud isik) või ei ole äkkrünnaku aeg aimatav, siis ei ole ajalise kaotuse pärast info kogumiseks võimalik vastavat vormi kasutada. Sellisel juhul tuleb teha esmane ohuhinnang ja valida edasine tegutsemisviis.

Telefoni teel saadud ähvarduse puhul tuleb helistajat hoida võimalikult kaua liinil. Kõne ajal tuleb jääda rahulikuks. Ise kõnet katkestada ei tohi. Kõnest tuleb saada võimalikult palju infot helistaja isiku, ähvarduse sisu ja laadi kohta (Juhendmaterjali lisa 1).

Soovitav oleks telefonikõne ajal paluda ähvardajal end korrata, teeseldes halvasti arusaamist või kuulmist. Võimalusel tuleks esitada ähvardajale küsimusi. Käesoleva lõputöö autori jagab oma ametialaste kogemuste pinnal telefoni teel tehtud ähvardused kahte liiki: ühed on kõned, mis kiiresti rääkides, tihti ühelauselisena, ette kantakse ja siis koheselt telefonikõne lõpetatakse. Teised on kõned, kus ähvardaja oma kõnes teeb väikeseid pause andes nii kõne vastuvõtjale võimaluse tekitada dialoogi. Pikema vestluse ajal on võimalik, et ähvarduse sisu täpsustub, ähvardaja reedab mõne oma isikuomaduse või tausthääled annavad vihje ähvardaja asukoha olustiku kohta. See omakorda aga annab võimaluse operatiivsemalt ähvardaja isikut kindlaks teha ja võimalikku ohtu ära hoida.

Sidevahendi või kuulujutu teel saadud teave toimuda võiva äkkrünnaku kohta tuleb viivitamatult edastada politseile, helistades lühinumbrile 110.

Kogutud info põhjal tuleb teha kiire ohuhinnang (lisa 1, abistav küsimustik) (Juhendmaterjali lisa 1).

Esmase ohuhinnangu annab teabe vahetu vastuvõtja. Äkkrünnaku või selle kõrgendatud (ilmse) ohu korral tuleb anda viivitamatult häire ja teavitada politseid. Kahtluse korral, kas ähvardus võib realiseeruda, on hinnangu andmise abistamiseks koostatud juhendmaterjalis küsimustik. Küsimustikule saab vastata JAH/EI vormis. Kui enamik hinnanguid langeb

tulpa „EI“, tuleb koolis tavaks kujunenud viisil teavitada ähvardusest noorsoopolitseinikku (Juhendmaterjali lisa 1).

Küsimustikule vastates oleneb üsna palju ka subjektiivsetest hoiakutest ja hinnangutest. Lastes erinevatel isikutel sama ähvarduse ohtlikkust hinnata, saaks kindlasti palju erinevaid tulemusi.

Juhendmaterjalis esitatud ohu hindamise küsimustiku asemel peaks ohtu hindama ainult ühe küsimuse põhjal: **Kas koolitöötajad ja õpilased võivad asuda vahetus ohus?**

Vahetu oht on olukord, kus korrariikkumine leiab juba aset või on suur tõenäosus, et see kohe algab (PPS).

Kui oht on vahetu siis tuleb anda viivitamatult häire ja helistada politseile telefoninumbrile 110. Kui ohu hindaja ohtu hinnanud selliselt, et koolitöötajad ja õpilased ei asu vahetus ohus siis häire andmine ei ole otstarbekas. Siiski tuleb viivitamatult helistada politsei lühinumbrile 110 ja konsulteerida politseiametnikega edasise tegevuse korraldamiseks.

Ohu hindamine peab toimuma võimalikult lühikese ajaga ja peamiseks küsimuseks, millele on vaja vastus leida on see, et kas kellegi koolihoones oleva isiku elu ja tervis on hetkel või väga lühikese aja pärast ohus.

Äkkrünnaku korral on lubatud edastada ka kodeeritud suulist teksti eelkõige siis, kui soovitakse teavitada ainult pedagooge või anda täpsemat infot ründaja asukohta kohta. Nt hoiatas Winnendeni kooli juhtkond kooliraadio vahendusel kõiki õpetajaid lausega „Proua Koma tuleb“. Siia võiks lisada „ja liigub A-korpusest teile B-korpusesse vastu“. Kodeerida on vaja selleks, et vältida paanikat ja mitte anda infot ründajale (Kooli juhendmaterjal).

Kooliraadio teel häiret edastada on otstarbekas vaid juhul, kui see on oluliselt operatiivsem teistest häire edastamise viisidest. Sõmerpalu kooli näitel võtab arvutiruumis asuvasse arvutisse ja vastavasse programmi sisselogimine liialt palju aega. Samuti ei asu arvutiruum turvalises kohas (Intervjuu K. Pettaiga).

Kooliraadio teel edasi antav informatsioon peab olema võimalikult värske. Hea on, kui samast ruumist on võimalik läbi turvakaamerate jälgida kurjategija liikumist ja tegevust. Alternatiivina saab kurjategijat jälgiv isik mobiiltelefoni teel kooliraadio kaudu infot edastava isikuga sidet pidada.

Arvestada tuleb, et kurjategija võib kooliraadio teel edastatava kodeeritud sõnumi mõtet taibata ja võib edastatud infole vastupidiselt või ettearvamatult käituma hakata. Kui kurjategija teab kooliraadios infot edastava isiku asukohta (kurjategija on endine või

praegune õpilane ja teab kooliraadio kabineti või arvutiruumi asupaika), siis võib info edastaja ise ründe objektiks osutada. Info edastaja peab olema veendunud, et tema asukohta pole võimalik tungida ja tal on turvaline põgenemistee ohu korral.

Lõputöö autor ei soovita kooliraadio teel häiret edastada selle ohtlikkuse, kohmakuse ja võimalikku kurjategijapoolset vastupidist tegutsemist esilekutsuva reaktsiooni pärast.

Alternatiivsete teavitusmeetoditena võib kasutada SMS-rühmateksti, intranetti jms. Silmas tuleb pidada, et kriisisituatsioonis võib inimese mõtlemis- ja reaktsioonikiirus olla muutunud. Valitav lahendus peab olema võimalikult lihtne ja arusaadav ning kriisiolukorras käideldav (Kooli juhendmaterjal).

SMS-rühmateksti, intraneti jms kasutamine äkkrünnakust teatamisel ei ole otstarbekas. Paljud õpetajad ei kannu tunde andes mobiiltelefone klassides kaasas. Ka ei kasutata klassiruumides olevaid arvuteid pidevalt. Seega ei saa häire jõuda ohus olevate isikuteni.

Võib juhtuda, et esimeseks äkkrünnaku toimumisest teadasaav isik viibib koolihoone sellises osas, kus puudub võimalus katkendliku kellahelinaga häiret anda. Sellisel juhul on ainuvõimalik häire edastamine valju häälega. Näiteks: „Äkkrünnak! Varjuda klassidesse!“. Täpset ettekirjutust äkkrünnaku edastamiseks valju häälega ei ole otstarbekas teha, sest stressi ja paanika tingimustes ei pruugita mäletada kokkulepitud väljendeid.

Lõputöö autor leiab kokkuvõtvalt, et kui on piisav alus arvata, et koolihoones toimub või algab vahetult äkkrünnak, tuleb sellest viivitamatult katkendliku kellahelinaga või valju häälega ohus olevatele isikutele teada anda. Häire edastamise eesmärgiks on võimalikult paljude isikute hoiatamine ohus viibimisest. Häire andmise tulemusena peaksid kõik ohus olevad isikud varjuma võimalikult ohutusse kohta.

Äkkrünnakust või selle otsesest ohust tuleb kohe teavitada politseid lühinumbril 110. Viimane võib ohuhinnangut täpsustada. Helistaja jääb telefonile nii kaua, kuni politsei annab loa kõne lõpetada (Kooli juhendmaterjal).

Politseile tuleb kogu teadaolev info teada anda võimalikult lühidalt. Rääkida tuleb rahulikult, küsimustele tuleb vastata täpselt. Tuleb vältida ärritust, mida võib tekitada politsei juhtimiskeskuse ametniku poolt esitatavad täpsustatavad küsimused.

Kui tekib üheaegselt võimalus kahel inimesel helistada politseisse, siis üks neist helistab Võru politseijaoskonna välijuhi numbril: 522 0910. Võru politseijaoskonna välijuhi mobiiltelefoni number on antud Võrumaa koolidele selle eesmärgiga, et hoida kokku info

liikumise aega ja vältida riski, et politsei juhtimiskeskuse kaudu edastatav info ei oleks muutunud. Paanika ja stressi olukorras võidakse politsei juhtimiskeskusele edastada näiteks kooli vale aadress või kasutatakse ainult kohalikele teadaolevaid väljendeid. Kohalikke olusid hästi tundvad välijuhid aga mõistavad tihti probleeme poolelt sõnalt ja oskavad parimaid otsuseid vastu võtta ilma täielikku teavet omamata.

Kui politsei juhtimiskeskuse telefoninumber 110 ja välijuhi mobiiltelefoninumber annavad kinnist tooni või ei võeta mõistliku aja jooksul kõnet vastu, siis tuleb valida Häirekeskuse telefoninumber 112.

Juhul kui lauatelefoni ei saa mingil põhjusel kasutada ning mobiilside on ülekoormatud, tuleb telefonist eemaldada SIM-kaart ja helistada 112 (Juhendmaterjali lisa 1).

Kui on ilmne, et ähvardus on tehtud koolitöö takistamiseks, see on alusetu kuulujutt vms, tuleb politseid teavitada tavapäraseid kanaleid pidi (nt anda info noorsoopolitseinikule) (Kooli juhendmaterjal).

Ähvarduse tõsiseltvõetavust on reeglina raske hinnata. Õppeasutuse aadressil tehtud ähvardust käsitleb politsei toimepandud kriminaalkuriteona. Lõputöö autor on veendumusel, et isegi kui ähvardus ei ole tõsiseltvõetav ei ole iial välistatud ähvarduse täideviimine ja politseid tuleb teavitada läbi juhtimiskeskuse lühinumbri 110, mis annab politseile võimaluse operatiivselt tegutseda.

3.5. Laste ja pedagoogide elu ning tervise kaitsmine

Äkkrünnaku või selle otsese ohu korral on põhireegel järgmine: viivitamata sulguda koos õpilastega klassiruumi, lukustada uks, blokeerida see mööbliesemetega ja takistada vaadet klassiruumis toimuvale, näiteks kleepida kinni ukseklaas (Kooli juhendmaterjal).

Reeglipärane käitumine eeldab, et õpilastele on selgitatud selle erinevust tulekahju puhul käitumisest. Viie kellahelinaga häire korral ei tohi evakueeruda, nagu seda tehakse tulekahjuhäire korral, vaid tunni ajal tuleb jääda klassi ning vahetunnil varjuda kiiresti lähemalolevasse lukustatavasse ruumi. Varjumisnõude põhjuseks on asjaolu, et ründaja asukoht pole tema liikuvuse tõttu enamasti täpselt teada ja evakueerumine on ohtlik (Kooli juhendmaterjal).

Seejärel tuleb eemaldada ustest ja akendest ning olla võimalikult madalal. Oodata tuleb politsei ja päästjate saabumist, kes korraldavad ohutu evakueerumise ning turvalise kogunemiskoha kaitstuse. Ust võib avada ainult juhul, kui pedagoog või õpilane on veendunud, et ukse avamist palub politseiametnik või päästetöötaja, kelle isikus võib olla kindel (Kooli juhendmaterjal).

Äkkrünnaku olukorras ajal, kus parajasti toimub õppetöö ja valdavalt ollakse mingis kindlas klassiruumis, tuleb viivitamatult klassiuks lukustada, klassiruumis tuleb valgustus välja lülitada ja kõik klassiruumis viibijad peavad olema vaikselt, võimalikult madalal uksega sama seina ääres. Sellise tegutsemise eesmärk on jätta kurjategijale mulje, et kedagi ruumis ei viibi. Kurjategija võib üritada klassiruumi vaadata läbi uksepragude või lukuaugu ja õieti varjununa ta klassiruumis viibivaid isikuid ei näe. Kurjategija võib isegi temale tühjana tunduva klassiruumi korral tulirelvast tulistada läbi lukustatud ukse või lõhata lõhkelaengu klassiukse juures. Uksega sama seina ääres viibides ollakse kõige turvalisemas kohas.

Mobiiltelefonid tuleb kõigil peale klassis tundi andval õpetajal välja lülitada. Soovituslikult tuleks mobiiltelefonidel akud eemaldada. Seda selleks, et mobiiltelefoni helid (sissetulev kõne, sõnumi märguanne, tühjenev aku) ei annaks märku ruumis viibivates isikutest. Õpetaja peab seadistama oma mobiiltelefoni hääletule režiimile. Jälgida tuleb, et ka muud märguanded (tühjenev aku, sõnum) oleks välja lülitatud. Õpetajale peab jääma võimalus kontakteeruda kas kooli juhtkonnaga või politseiga. Samuti peab kooli juhtkonnal või politseil olema võimalus klassiruumis olevate isikutega kontakti astuda.

Uste blokeerimisel mööbliga tuleb arvestada, et reeglina on klassiruumide ukсед väljapoole avanevad ja mööbli kuhjamine ukse ette ei anna soovitud tulemust. Ka võib mööbli liigutamise kaasneda müra hoopis kurjategija tähelepanu tõmmata. Mööbliga ukse blokeerimisel tuleb hinnata, et kas mööbel ikka blokeerib kurjategija teed klassiruumi või piirab klassiruumi vaadet.

Sõmerpalu Põhikooli näitel on klassiruumides kasutatav mööbel liiga kerge ja neist ei ole võimalik varju pakkuvat barrikaadi moodustada (Intervjuu K. Pettaiga).

Ukseklaaside olemasolul tuleb arvestada, et nende kinnikleepimine võtab aega ja selleks vajaminevaid vahendeid ei pruugi olla käepärast. Ka ei pruugi kinnikleebitud ukseklaas pakkuda soovitud tulemust. Koolihoonet hästi tundev kurjategija (praegune või endine õpilane) aimab, et tavapäraselt kinnikatmata ukseklaas tähendab, et klassiruumis on varjunud inimesed.

Sõmerpalu Põhikooli näitel ei paku klassiruumid oma väiksuse, suurte klaastahvlitega klassiuste ja varju pakkuva mööbli puudumise tõttu mitte mingisugust kaitset. Selle kooli näitel ei ole klassiruumides võimalik varjuda ja ainukeseks võimaluseks ohu eest varjumiseks on viivitamatult evakueeruda klassiakende kaudu. Ukseklaaside kinnikatmine tekitab viivituse põgenemisel (Intervjuu K. Pettaiga).

Kui klassiuks on lukustatud siis võib seda avada vaid juhul, kui pedagoog või õpilane (võib juhtuda, et häire ajal pedagoog ei viibi klassiruumis) on veendunud, et ukse avamist taotleb politseiametnik või päästetöötaja või muu tuvastatav isik, kelle isikus ning ohutuses võib kindel olla. Kui ukse avamist soovib näiteks õpilane, kes vahetult enne häiret on palunud luba tualetti minna, siis peab ust avav isik olema veendunud, et ta sellega ei aseta klassiruumis viibivaid isikuid ohtu. Kurjategija võib näha, et keegi siseneb klassiruumi või võib ta ukse avamist soovivat isikut pantvangina kasutades üritada klassiruumi pääseda.

Juhul kui lukustatud klassiruumis viibiv pedagoog või õpilane võtab vastu otsuse, et ta ei ava ust, siis võib juhtuda, et ust avada palunud õpilane satub hüsteeriasse ja võib sellega soovimatult tõmmata kurjategija tähelepanu antud klassile.

Ukse avamine, sellega kaasnedes võiv klassiruumis viibivatest inimestest märku andmine või kurjategijal klassiruumi pääsemise võimaldamine on otsus, mida saab ja tohib vastu võtta vaid siis, kui ollakse veendunud, et see on ohutu. Täiesti õiget ja ainuvõimalikku tegutsemisjuhust taolise olukorra heaks lahendamiseks ei ole võimalik anda. Väga suurt tähtsust omab subjektiivne ohu hinnang konkreetses olukorras.

Äkkrünnaku olukorras ajal, kus parajasti õppetööd ei toimu ja valdavalt asuvad koolitöötajad ja õpilased väljaspool klassiruumi, tuleb häire saamisel reeglina varjuda lähimasse lukustatavasse ruumi. On koole, kus vahetundide ajal õpilased lähevad klassidest välja ja klassiuksed lukustatakse õpetajate poolt. Sellistel puhkudel on varju pakkuvate ruumide arv olematu ja õpilastel pole võimalik peituda (Intervjuu K. Martinfeldiga).

Sooja ilma korral on õpilased tihti vahetundide ajal õues. On oluline, et õpilasteni on viidud teave, et kui kõlab äkkrünnaku häire, siis õpilased peavad viivitamatult lahkuma evakuatsioonipunkti, mitte hakkama otsima koolihoones sees võimalusi varjumiseks.

Võimaluse korral tuleb hoone tiivad sulgeda, nt lukustada tuletõkkeuksed. Selliste uste sulgemine ja sulgeja peab olema kajastatud tegevuskavas (Kooli juhendmaterjal).

Hoone tiibade sulgemisel näiteks tuletõkkeustega tuleb arvestada, et sellega ei suletaks ohu eest evakueerijate põgenemisteed. Oht võib asuda mitmes kohas ja võib olla eriliigiline.

Näiteks võib kurjategija asetada välisukse juurde lõhkeseadme ja sellega on ta võtnud ära võimaluse kasutada põgenemiseks peamise evakuatsioonitee. Samuti võib kurjategija ise kasutada erinevaid väljapääse ja evakueeruma hakanud inimesed võivad sattuda tupikusse.

Erandiks varjumisele on olukord, kus ründaja asukoht on kindlalt teada (nt on ründaja tuletõkkeukse lukustamisega õnnestunud kindlalt sulgeda hoone ühte tiiba) ning liikumine turvalisse kogunemiskohta on võimalik ja ohutu. Säärasel juhul võivad pedagoogid lapsed turvalisse kogunemiskohta evakueerida. Enne tuleb veenduda evakuatsiooniteede ja hilisema turvalise kogunemiskoha ohutuses (Kooli juhendmaterjal).

Olenevalt konkreetsest olukorrast on üheks ohutu tegutsemise võimaluseks äkkrünnaku olukorras peale varjumise, ka evakueerimine pedagoogi otsusel. Tegemist on sel juhul nn. osalise evakuatsiooniga. See tähendab, et klassiruumidest, kust on võimalik ohutult evakueeruda võtab tundi andev pedagoog evakueerumise otsuse vastu ja viib selle täide. Kui näiteks äkkrünnakule viitavad helid (tulistamine, plahvatus) kostuvad kas hoone muus korpuses või kõrgemal korrusel, siis võib pedagoog veendununa, et evakuatsioon on ohutu, võtta vastu otsuse õpilastega koolihoonest lahkuda evakuatsioonipunkti.

Ohutu evakuatsioonitee valikul tuleb võimalike variantidena kasutada ka akende kaudu hoonest lahkumist ja katuseid mööda evakueerumise võimalusi.

Kääpa Põhikooli näitel on kooli teiselt ja kolmandalt korruselt katuseid mööda evakueerumine täiesti teostatav (Intervjuu E. Viitkiniga).

Koolihoonest evakueerumisel peab seda tegema ettevaatlikult, kuid võimalikult kiiresti. Lahkudes ei tohi kaasa võtta liigseid esemeid (koolitarbed, riietusruumis asuvad üleriided). Pedagoog liigub koolihoones sees õpilasarühma ees veendumaks evakuatsioonitee ohutuses.

Kui häirekellaga antud signaal tundub segane või antakse vastuolulisi häiresignaale, siis tuleb olla kahtlev. Valida tuleb ohutum käitumisviis. Näiteks võib anda ohu eest hoiatav koolitöötaja katkendliku kellahelinaga varjumise signaali, kuid kurjategija lülitab sisse tulekahju (ATS) pika helina edasiantava signaali.

Evakueerimisel tuleb lähtuda põhimõttest, et ohust peab liikuma eemale. Sel põhimõttel peab juhtima ka õues viibivaid õpilasi (Kooli juhendmaterjal).

Lisaohuks võib olla lõhkekeha või tahtlikult süüdatud hooneosa. Sellisel juhul tuleb juhinduda tervest mõistusest ja võimaluse korral siiski evakueeruda (Kooli juhendmaterjal).

Kui hoonest evakueerumise käigus märgatakse evakuatsiooniteel kahtlast isikut või pommikahtlast eset, siis tuleb sellest koheselt teistele koolihoones viibivatele isikutele teada anda. Evakuatsioon tuleb kas ümber suunata või katkestada. Katkestamise puhul tuleb taas varjuda lukustatavatesse ruumidesse. Pommikahtlase eseme puhul tuleb eseme asukoht tähistada, et järgmised evakueerujad seda mittemärganuna ohtu ei satuks. Asukoha tähistamiseks sobivad kõik mööbliesemed või muud esemed, mida on võimalik kiiresti kätte saada. Märgates evakueerumisel mööbliesemeid kohas, kus nad tavapäraselt ei asu tuleb järeldada, et need võivad tähistada ohu asupaika.

Evakuatsiooni käigus märgatud kahtlasest isikust või pommikahtlasest esemest tuleb esimesel ohutul võimalusel teavitada politseid lühinumbril 110.

Evakueerumise ajal tuleb jälgida, et ükski isik õpilasrühmast ei lahkuks koolihoonest teist teed mööda või ei püüa end kuhugi hoones asuvasse teise ruumi peita. Õpilased võivad kergemini sattuda hüsteeriasse ja nende tegutsemine ei pruugi olla ettevaatlik. Õpilasi tuleb julgustada ja hoida neid paanikasse sattumast.

Märgates hüsteeriasse sattunud koolitöötajat tuleb teistel koolitöötajatel talle appi minna. Paanikahoos isik tuleb võimalikult maha rahustada ja tema juhitud õpilasrühm oma kontrolli alla võtta.

Evakuatsioonipunktis peavad pedagoogid iga klassi õpilaste kohalolekut kontrollima. Samuti tuleb kontrollida koolitöötajate kohalolekut. Puuduva koolitöötajate ja õpilasete all tuleb mõista isikuid, kes võivad olla jäänud koolihoonesse.

Puuduvate isikute kontrollimiseks on võimalik kasutada evakuatsioonipunktis internetiga ühendatud arvutit. Koolide internetikodulehtedel on koolitöötajate ja õpilaste nimed kirjas. Iga kooli äkkrünnaku korral tegutsemise plaani juures peavad olema paberandjal koolitöötajate ja õpilaste nimed. Nii on ka operatiivteenistuste staabis võimalik evakueeritud isikute kohta ülevaadet omada.

Kõigist koolihoonesse jäänud isikutest tuleb teada anda staabile kooli kontaktisikute kaudu. Mobiilside puudumisel tuleb kasutada politseinikest või koolitöötajatest sõnumiedastajaid. Politseiametnikel on võimalik kasutada raadiosidet.

Kui evakuatsioonipunktis selgub, et kellelgi on informatsiooni (nägi kurjategijat või pommikahtlast eset või teab midagi plaanitud rünnakust), mida politsei või päästjad peaksid teadma, siis edastatakse see viivitamata kooli kontaktisiku kaudu staapi. Lähtuda tuleb põhimõttest, et pigem saagu staap mitmest erinevast allikast ühe asjaolu kohta informatsiooni, kui et informatsioon jäetakse edastamata arvates, et keegi teine on seda juba teinud.

3.6. Juhendmaterjali analüüsi kokkuvõte

Juhendmaterjali „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“ osa alates põhipunktist 4, on lõputöö autori hinnangul piisavalt põhjalikult välja töötatud ja täiendamist või muutmist ei vaja.

Juhendmaterjal peab abistama kõikidel koolijuhtidel, olenemata nende koolihoone asukohast või ehituslikest eripäradest, koostada kooli tegevusplaani tegutsemaks äkkrünnaku korral. Juhendmaterjali tuleks sisse viia muudatused, mida lõputöö autor on välja toonud lõputöö järgnevas alapunktis 4.8.

Kooli tegevusplaani äkkrünnaku korral tegutsemiseks peab sisaldama järgmisi osi:

- Äkkrünnaku korral tegutsemise lühijuhend (vt. lisa 9);
- Koolihoone asukohakaart;
- Koolihoone fotod neljast küljest;
- Sõnaline koolihoone asukoha ja ehituslik lühikirjeldus;
- Tegevusplaani, 0-võtmete ja hooneplaanide asukoht;
- Kooli kontaktisikute andmed;
- Koolihoonega samas hoones töötavate teiste asutuste ametnike kontaktandmed;
- Evakuatsioonipunkti aadress ja sealsete kontaktisikute kontaktandmed;
- Äkkrünnakust teavitamise häiresignaali tähendus;
- Äkkrünnaku olukorras varjumise juhised;

- Operatiivteenistuste telefoninumbrid;
- Evakueerumise juhised;
- Evakuatsioonipunktis tegutsemise juhised;
- Politsei- ja päästeametnike saabumisel tegutsemise juhised;
- Äkkrünnaku ajal koolitöötajate ülesanded;
- Informatsiooni jagamise juhised;
- Tegevused pärast äkkrünnaku olukorra lahendamist;
- Koolitöötajate ja õpilaste nimekiri;
- Muud koolihoone eripärast tulenevad juhised.

3.7. Näidis – tegutsemisplaani koostamine

Äkkrünnaku korral tegutsemise juhendamaterjalis koostatud tegutsemisplaani näidis on lõputöö autori hinnangul liiga pinnapealne. Valmis plaani peab peale koolitöötajate kasutada saama ka politsei- ja päästeametnikud või mõne muu ameti esindajad, kelle osalemine äkkrünnaku olukorra lahendamisel on vajalik. Selleks peab plaan olema põhjalik ja kõigile üheselt mõistetav.

Autor kasutades käesoleva töö alapunktis 4.6. väljatoodud tegevusplaani ülesehituse vormi, koostas näidis – tegevusplaani (vt lisa 10). Näidis – tegevusplaani koostamisel kasutas autor tegevusjuhendit „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“ ning lõputöös väljatoodud ja põhjendatud väiteid. Koostatud näidis – tegevusplaani on ka lisana DVD-plaadil.

3.8. Ettepanekud juhendamaterjali „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“ muutmiseks.

2009 aastal valminud juhendamaterjal „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“ ei sobi Võrumaa koolihoonete näitel kõikidele õppeasutustele, kuna erinevad õppeasutused on erinevad oma asukoha, ümbritseva looduse, ehituslike nüansside ja paljude muude asjaolude tõttu.

Juhendamaterjal on mitmeid juhiseid, millede kasutamine ei ole otstarbekas. Samas on paljud olulised teemad käsitletud liiga pinnapealselt.

Lõputöö autor teeb kokkuvõtavad ettepanekud juhendmaterjali muutmiseks:

- P.1. Kooli kontaktisik on kooli töötaja, kellel äkkrünnaku ajal on kõige parem ülevaade koolihoones juhtunust või hetkel toimuvast.
- P.1. Asendada sõna „välistaap“ sõnaga „staap“.
- P.1. Staabi töös osaleb soovitatavalt mitu kooli kontaktisikut.
- P.2.1. Asendada juhendis sõna „kogunemiskoht“ sõnaga „evakuatsioonipunkt“.
- P.2.1. Videovalvekaamerate olemasolul tuleb kaugligipääsu võimaldavad andmed (internetiaadress, paroolid) märkida kooli tegevusplaanis.
- P.2.1 Kooli hooneplaanid, 0-võtmed ja kooli tegevusplaan äkkrünnaku korral tegutsemiseks paigutatakse õppehoones sellisesse asukohta, mis ei ole järelevalveta ja annab võimaluse operatiivtöötajatel neid vajadusel kasutada.
- P.2.1. Koolide plaanidele lisada koolihoone lühike sõnaline kirjeldus ehitusliku osa kohta
- P.2.2. Määratakse vaid üks evakuatsioonipunkt.
- Evakuatsioonipunkti valikul tuleb arvestada:
  - see peab pakkuma varju ründe eest;
  - seal olev infrastruktuur võimaldab sidepidamist;
  - evakueeritutel oleks piisavalt ruumi ja talutavad olmetingimused (joogivesi, tualett, toasoojus);
  - kiirabil oleks turvaline juurdepääs esmaabi vajavate isikuteni;
  - evakuatsioonitee sinna peab olema ohutu.
- P.2.2. Evakuatsioonipunkti valikul tuleb saavutada hoone kasutamise kohta kokkulepped hoone valdajaga. Hoone valdaja kontaktandmed peavad kajastuma kooli tegevusplaanis.
- P.2.3. Staabi asukohtasid koolide tegevusplaanides ei määrata.
- P.2.4. Asendada äkkrünnaku märguande väljend „5 kellahelinat, mille iga helina pikkus on 2 sekundit“ väljendiga „katkendlik kellahelin“.
- P.2.4. Õppeasutustel tagada, et hoones oleks häirekellasüsteem, millega on võimalik kogu hoone ulatuses anda äkkrünnaku signaali. Häiret peab olema võimalik sisse lülitada vähemalt kahest erinevast kohast.
- P.2.4. Koolihoonetes, kus ehituslikult puuduvad võimalused äkkrünnaku ajal end varjata, tuleb äkkrünnaku häire anda ATS kaudu.
- P.3.1.1. Juhendmaterjali lisa 1 toodud info kogumise vorm täita alles peale info edastamist politseile.
- P.3.1.1. Interneti teel saadud või leitud ähvardus tuleb enne politseile edastamist salvestada kasutatava arvuti kõvakettale.
- P.3.1.1. Ükskõik mil viisil saadud teave toimuda võiva äkkrünnaku kohta tuleb viivitamatult edastada politseile helistades hädaabinumbri 110.
- P.3.1.2. Asendada juhendmaterjalis lisa 1 toodud ohu hindamise abistav küsimustik küsimusega: Kas koolitöötajad ja õpilased võivad asuda vahetus ohus?
- P.3.1.3. Kooliraadio abil äkkrünnaku häiret või lisateavet edastada ainult juhtudel, kui see on operatiivne, info edastajale ohutu ja ei tekita võimalikke lisaohte.
- P.3.1.3. SMS-rühmateksti, intraneti jms kasutamine äkkrünnakust teatamisel ei ole otstarbekas.
- P.3.1.3. Katkendliku kellahelinaga häire andmise võimaluse puudumisel või operatiivsuse kaalutlusel tuleks häire edastada valju häälega. Näiteks: „Äkkrünnak! Varjuda klassidesse!“.

- P.3.1.4. AINULT VÕRU MAAKONNAS! Kui tekib üheaegselt võimalus kahel inimesel helistada politseisse, siis üks neist helistab Võru politseijaoskonna väljühile numbril: 522 0910.
- P.3.1.4. Kui politsei juhtimiskeskuse telefoninumber 110 annab kinnist tooni või ei võeta mõistliku aja jooksul kõnet vastu, siis tuleb valida Häirekeskuse telefoninumber 112.
- P.3.1.4. Igasugune kooli aadressil tehtud ähvardus, mille käigus võib ohtu sattuda paljude isikute elu või tervis, tuleb viivitamatult edastada politseile lühinumbril 110.
- P.3.2.1. Äkkrünnaku ajal varjudes tuleb mobiiltelefonid välja lülitada.
- P.3.2.1. Uste blokeerimisel mõõblika tuleb arvestada selle tegevuse otstarbekust.
- P.3.2.1. Ukseklaaside kinnikleepimisel tuleb arvestada tegevuse otstarbekust.
- P.3.2.1 Kui klassiruum ehituslikult ja olustikult ei paku varjumisel kaitset, siis tuleb klassiruumist viivitamatult evakueeruda.
- P.3.2.1. Lukustatud ust võib avada ainult juhul, kui pedagoog või õpilane on veendunud, et ukse avamist palub politseiametnik või päästetöötaja või muu tuvastatav isik, kelle isikus ning ohutuses võib kindel olla.
- P.3.2.1. Äkkrünnaku häire ajal õues viibivad koolitöötajad ja õpilased evakueeruvad koheselt evakuatsioonipunkti.
- P.3.2.1. Hoone tiibade sulgemisel näiteks tuletõkkeustega tuleb arvestada, et sellega ei suletaks ohu eest evakueerijate põgenemisteed.
- P.3.2.2. Ohutu evakuatsioonitee valikul tuleb võimalike variantidena kasutada ka akende kaudu hoonest lahkumist ja katuseid mööda evakueerumise võimalusi.
- P.3.2.2. Koolihoonest evakueerumisel peab seda tegema ettevaatlikult kuid võimalikult kiiresti.
- P.3.2.2. Evakueerumisel liigub pedagoog koolihoones sees õpilasarühma ees veendumaks evakuatsioonitee ohutuses.
- P.3.2.2. Kui häirekellaga antud signaal tundub segane või antakse vastuolulisi häiresignaale, siis tuleb olla kahtlev. Valida tuleb ohutum käitumisviis.
- P.3.2.2. Mär gates evakueerumisel kahtlast isikut või pommikahtlast eset tuleb sellest kõigile viivitamatult teada anda.
- P.3.2.2. Vajadusel tuleb evakuatsioon ümber suunata või katkestada.
- P.3.2.2. Pommikahtlase eseme puhul tuleb eseme asukoht tähistada.
- P.3.2.2. Evakuatsiooni käigus märgatud kahtlasest isikust või pommikahtlasest esemest tuleb esimesel ohutul võimalusel teavitada politseid lühinumbril 110.
- P.3.2.2.1. Evakueerumise ajal tuleb jälgida, et ükski isik õpilasarühmast ei lahkuks koolihoonest teist teed mööda või ei püüa end kuhugi hoones asuvasse teise ruumi peita.
- P.3.2.2.1. Puuduva koolitöötajate ja õpilaste all tuleb mõista isikuid, kes võivad olla jäänud koolihoonesse.
- P.3.2.2.1. Puuduvate isikute kontrollimiseks on võimalik kasutada evakuatsioonipunktis internetiga ühendatud arvutit.
- P.3.2.2.1. Kooli äkkrünnaku korral tegutsemise plaani juures peavad olema paber kandjal koolitöötajate ja õpilaste nimed.
- P.3.2.2.1. Evakuatsioonipunktis selgunud info äkkrünnaku kohta tuleb viivitamatult edastada staapi.

4. KÜSITLUS JA SAADUD TULEMUSED

4.1 Valim ja metoodika

Uuring viidi läbi ajavahemikul 13.oktoober – 19.november 2010. Uuringu valimi moodustasid Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi, Sõmerpalu Põhikooli, Parksepa Gümnaasiumi, Võru Kesklinna Gümnaasiumi, Vastseliina Gümnaasiumi, Rõuge Põhikooli ja Antsla Gümnaasiumi koolitöötajad, sealhulgas direksioon, pedagoogid ja abipersonal.

Küsitluse eesmärgiks oli välja selgitada koolitöötajate teadmised äkkrünnaku situatsiooni lahendamisel. Täpsemad eesmärgid olid:

1. koolitöötajate teadlikkus ohus viibivate isikute teavitamise võimalustest;
2. koolitöötajate teadlikkus äkkrünnakust teatamisest hädaabinumbritele helistades;
3. koolitöötajate teadlikkus äkkrünnaku puhul võimalikult väheste ohvritega tegutsemisel;
4. koolitöötajate teadlikkus äkkrünnaku situatsioonis evakueerumisest;
5. koolitöötajate enesehinnangu väljaselgitamine äkkrünnaku situatsioonis oskustest.

Uuringu teostamiseks on valitud autori töökoha asukohast tulenevalt Võru maakond. Võru maakonnas asub 25 õppeasutust, neist 2 kutseõppeasutust, 8 gümnaasiumi ja keskkooli ning 15 põhikooli (vt lisa 4). Uuringu sihtrühmast on välja jäetud alusharidust andvad asutused, mida Võru maakonnas on õppeaastal 2010/2011 kokku 19 (Õppeasutuste statistilised andmed, 2011).

Andmeid koguti ankeetküsitluse käigus kokku 7 õppeasutuses. Ankeetküsitlusele vastas kokku 206 koolitöötajat. Võru maakonnas töötab õppeaastal 2010/2011 kokku 495 pedagoogi. Andmeid koguti pedagoogide, samuti kooli teiste töötajate käest (nt koristajad, sööklatöötajad) kellede arvu kohta kontrollitavaid statistilisi andmeid ei leidu.

Uuringu aruanne annab ülevaate tulemustest peamiselt teksti ja diagrammide kujul.

Käesoleva lõputöö koostamisel ei olnud töö autoril võimalik töö mahukuse tõttu kõikides Võrumaa õppeasutustes uuringut läbi viia. Seetõttu tuli teha küsitluse läbiviimiseks õppeasutuste vahel planeeritud valim.

Käesolevast lõputööst saadava kasu praktikasse rakendamiseks osalesid valimi moodustanud õppeasutustes äkkrünnakuteks ettevalmistamise loengutel ka Võru politseijaoskonna piirkonnakonstaablid. Eesmärk oli, et töö autor annab iga piirkonnakonstaabli teenindatavas piirkonnas vähemalt ühe loengu ja edaspidi korraldavad oma piirkonna teistes õppeasutustes piirkonnakonstaablid loenguid iseseisvalt. Kuna mitte kõik piirkonnakonstaablid pole saanud spetsiaalset ettevalmistust äkkrünnakute puhul käitumiseks, kaasas autor piirkonnakonstaablid oma läbiviidud loengutesse, et nad omandaksid vajalikud teadmised loengute läbiviimiseks ja juhendmaterjalide koostamise abistamiseks.

Uurimismeetodina kasutati kvantitatiivset andmekogumismeetodit – ankeetküsitlust (vt lisa 5). Enne ankeetküsitluse läbiviimist informeeriti küsitletavaid, et saadud andmeid kasutatakse Sisekaitseakadeemias lõputöö koostamiseks. Küsitlusele vastati anonüümselt.

Küsitletavatele selgitati, et küsitluses pakutavates variantides on õigeks vastuseks üks või mitu vastust. Küsitletavatel paluti vastata kõigile küsimustele, isegi siis, kui õiget vastust pakutavates variantides ei tundu olevat. Tagastatud vastuselehtedel oli siiski küsimustele vastamata jäetud. Uuringu tulemustes on diagrammidena välja toodud ka vastamata jätnute osakaal. Töö autor tõlgendab küsimusele mittevastamist kui vale vastust (vt lisa 6).

Uuringu eesmärgiks oli välja selgitada koolitöötajate teadmiste ja oskuste tase enne neile äkkrünnaku teemalise loengu läbiviimist.

4.2 Uuringu tulemused

Pika kellahelinaga edastatakse häire lisaks äkkrünnaku korral ka tulekahju puhul evakueerumiseks. Kuna tuletõrjealaseid õppusi tehakse koolis vähemalt kord aastas, siis seetõttu teati sellise kellahelinaga edasiantavat tegutsemisjuhust rahuldavalt (39%). Paljud küsitletavad andsidki vastuseks, et pika koolikellahelina põhjuseks on tulekahju. Seda vastust ei saa aga õigeks lugeda. Kellahelinaga antakse edasi tegutsemise juhiseid ja põhjused sellise juhise andmiseks võivad olla erinevad.

Katkendliku kellahelinaga antakse edasi korraldus viivitamatult varjuda ja jätta mulje, et klassiruumis ei viibi kedagi. Selline käitumisviis on valdavale enamusele koolitöötajatest

võõras. Vaid 9% vastanutest teadis katkendliku kellahelinaga edasiantava korralduse tähendust ja õiget käitumisviisi.

Äkkrünnakust ei ole alati võimalik koolikellaga märku anda. Selle põhjuseks võib olla elektri puudumine või kellasüsteemi purunemine. Samuti võib olla takistatud vajalikku ruumi pääsemine või pole sinna minek otstarbekas pika vahemaa tõttu. Kõige lihtsam ja operatiivsem on sellistel puhkudel anda selgesisulised korraldused valjul häälel. Tähtis on ohus olevaid isikuid võimalikult kiiresti ohust teavitada ja anda esmane juhised tegutsemiseks äkkrünnaku situatsioonis. Valju häälega teiste isikute ohust teavitamist pidasid õigeks 37% vastanutest.

Selleks, et varjumisel koolitöötaja või õpilase mobiiltelefon ei annaks märku klassiruumis viibivatest isikutest tuleb need välja lülitada. Mobiiltelefoni väljalülitamise vajalikkust teadsid 19% koolitöötajatest.

Lukustatud ruumis viibides võib ukse avada politsei- või päästeameti töötajale. Ukse avamist võib paluda ka mõni õpilane või koolitöötaja, kes pole saanud varjuda ohutusse ruumi. Ukse avamise otsust tehes või enese ruumis viibimisest teada andes tuleb seda teha isikule, kelle heatahtlikkuses ollakse kindel. Töö autor on lugenud õigeks vastuseks siiski ukse avamise lubamist politsei- ja päästeametnikele. Õigesti vastasid 28% koolitöötajatest.

Pommiähvarduse puhul ei ole reeglina teada ohu asukoht ja seetõttu ei ole õige evakuatsiooni korraldada enne, kui evakuatsioonitee ohutus ei ole kontrollitud. Pädevad ohutuse kontrollijad saavad olla ainult Päästeameti demineerimiskeskuse ametnikud. Seetõttu on õige käitumisviis pommiähvarduse korral samasugune kui äkkrünnaku korral. Vastanutest õigesti vastas vaid 1%.

Äkkrünnaku korral liigub kurjategija mööda hoonet ringi. Tema asukoht ei ole püsiv ja evakueerudes võib ohust eemaldumise asemel hoopis ohu suunda sattuda. Kui kurjategija asukoht ei ole kindlalt piiratud, siis õige käitumisviis on varjuda. Evakueerimisotsuse saab teha vaid siis kui ollakse veendunud, et liigutakse ohust eemale.

Äkkrünnakust tuleb telefoni teel teavitada politseid hädaabinumbri 110. Äkkrünnakut tuleb käsitleda kui toimepandavat kuritegu ja kuritegude lahendamine kuulub politsei pädevusse. Päästeameti häirekeskuse telefoninumbrile 112 tuleb helistada juhtudel, kui olukorra lahendamine kuulub Päästeameti pädevusse. Helistades äkkrünnaku teatamiseks

Häirekeskuse hädaabinumbrile pikendatakse info jõudmise ahelat reageerivate jõududeni ühe informatsiooni vahendaja võrra. Õigele hädaabinumbrile äkkrünnakust teatada oskasid 41% vastajat.

Äkkrünnaku situatsiooni märgates tuleb esmalt hoiatada ohus olevaid isikuid ja siis teavitada ohust vastavat ametkonda. Kui häire on juba antud ja toimub täielik või osaline evakueerimine, siis märgates evakuatsiooniteel kahtlast isikut, keda võib kurjategijaks pidada või kahtlast eset, mida võib lõhkeseadeldiseks pidada, tuleb selle märkajal sellest koheselt teistele teada anda. Küsitlusele vastanutest oskasid õige vastusevariandi valida 24% koolitöötajatest.

Evakueerimisotsuse vastuvõtmisel tuleb äkkrünnaku situatsioonis evakueeruda ohust eemaldudes. Võib järeldada, et kuna tuletõrjealaseid õppusi tehakse koolis vähemalt kord aastas, siis oli koolitöötajate teadlikkus ohust eemale evakueerimise õigsuses (81%) üsna suur.

Äkkrünnaku situatsioonis tuleb evakueeruda võimalikult vaikselt ning hüsteeriasse sattunud tuleb rahustada ning neid toetada. Vastanutest 91% vastaski, et selliselt tuleb äkkrünnaku situatsiooni evakueeruda.

Evakueerumispunkt peab kõigile koolitöötajatele ja õpilastele teada olema. Evakueeruda tuleb ainult evakueerimispunkti, isegi juhul, kui satutakse teistest evakueeritutest eraldi. Õigesti vastanuid oli antud küsimuse puhul 81% koolitöötajatest.

Ankeetküsitluse tulemustest saab järeldada, et kuigi 66% koolitöötajatest hindas oma oskusi äkkrünnaku situatsiooni äratundmisel ja sellises situatsiooni käitumiseks vähemalt rahuldavaks või isegi paremaks (1 väga halb, 2 halb, 3 keskmine, 4 hea, 5 väga hea), siis tegelikkuses valdav osa koolitöötajatest ei oska õigesti ohust teavitada või häirekella signaali õigesti tõlgendada. Samuti ei oska enamus koolitöötajatest käituda äkkrünnaku situatsioonis selliselt, et võimalikke ohvreid oleks võimalikult vähe.

Kuigi 76% vastanutest vastas, et nad on vägivallega seotud koolitustel osalenud, on äkkrünnaku situatsioonis õigesti käitumise teadmised neil töö autori hinnangul pigem halvad. Vaid 5% vastanutest teadis äkkrünnaku situatsiooni mõistes, et kooli kontaktisikuks saab olla ükskõik milline õpetaja.

Äkkrünnakujärgselt võib olla vajadus anda esmaabi kannatanutele. Koolitöötajatest 26% vastasid, et nende oskused selliste haavade puhul esmaabi andmiseks on halvad või väga halvad.

4.3. Kokkuvõtte ja ettepanekud

Koolitöötajatele tehtud ankeetküsitluse vastuste põhjal võib järeldada, et koolitöötajate teadlikkus ohus olevate isikute ohust teavitamisest on halb. Koolitöötajad ei tea ohusituatsioonis reageerivate ametkondade vastutusalasid ja ei oska seetõttu valida õiget hädaabitelefoni numbrit. Koolitöötajad ei oska valdavalt käituda äkkrünnaku situatsioonis selliselt, et kannatanuid oleks võimalikult vähe. Sellest tulenevalt võib teha järgmised ettepanekud:

- Korraldada igas õppeasutuses koolitöötajatele koolitusi, milles käsitletakse äkkrünnaku olukorra lahendamise terminoloogiat, häire edastamise võimalusi ja nende tähendust, politsei- ja päästeameti vastutusalasid, äkkrünnaku situatsioonis käitumist, evakatsioonipunkti asukohta, kurjategijaga suhtlemise ohtlikkust, jmt.
- Koostöös õppeasutustega koostada juhendid äkkrünnaku situatsioonis tegutsemiseks. Iga õppeasutus vajab personaalset lähenemist tema logistilist, maastikulist, tehnilist või ehituslikku eripära arvestades. Koostatud juhendit tuleb koos kõigi koolitöötajatega ühiselt arutada viimaks iga indiviidini oskused äkkrünnaku situatsioonis õigesti käituda. Pedagoogid peavad koostatud juhendi olulisemad punktid õpilasteni viima arvestades õpilaste vanuselist aspekti.

Evakueerimise oskuseid ja teadmisi võib hinnata rahuldavaks. Oma rolli evakueerimisoskuste juures mängib asjaolu, et igas koolis korraldatakse vähemalt üks tuleõnnetusealane õppus. Sellest tulenevalt võib teha järgmise ettepaneku: sarnaselt tuleõnnetuse õppusele teha õppeasutustes õppuseid äkkrünnaku situatsioonis võimalikult ohutu tegutsemise õppimiseks. Õppused peavad olema suunatud pigem koolitöötajatele, kelle roll äkkrünnaku situatsiooni esimestel minutitel, kuni politseiametnike saabumiseni, on väga oluline.

KOKKUVÕTE

Käesolevas lõputöös vaadeldakse amok situatsioonideks ettevalmistumist Võrumaa koolides. Uuritakse, et kas Võrumaa õppeasutused on piisava põhjalikkusega ette valmistunud äkkrünnaku korral tegutsemiseks või vajavad nad politsei- ja päästeametnike abi kriisiplaanide koostamisel.

Amok tähendab inimese äkkmäratsushoogu. Sellises meeleseisundis toimepandud kuritegusid on mitmeid liike, kuid koolide tegevusplaanide koostamisel äkkrünnaku korral tegutsemiseks on selline väljend liiga lai. Amokijooksu koolis tuleb käsitleda kui varem hoolikalt planeeritud, kuid mingi välise teguri mõjul ootamatult alguse saavat sündmuste ahelat. Amoki erinevaid liike ja kooli vastu suunatud kurjategija profiili tuleks uurida eraldi uurimustöödena.

Õppeasutuste ning politsei ülesanded ja kohustused äkkrünnaku korral tegutsemise plaanide väljatöötamisel ning tegutsemaks äkkrünnaku korral on seadusandja poolt piisavalt hästi reguleeritud. Politseipoolseid tegevusi ja metoodikat õppeasutuse vastu suunatud äkkrünnaku korral tegutsemiseks tuleks uurida eraldi uurimustööna.

Tartu Kommertsgümnaasiumi koolitulistamisega ähvardamise ja VKG-s tehtud õppuse näidete varal väidab autor, et õppeasutused ei ole täielikult valmis tegutsemaks äkkrünnaku olukorras. Tartu Kommertsgümnaasiumi tegevust korraldas ja juhendas peamiselt politsei, kuna koolil puudusid teadmised ja oskused antud olukorras tegutsemiseks. VKG oli oluliselt paremini ette valmistatud kuid kooli tegevusplaani koostamisel ei kaasatud politsei- ja päästeametnikke. Nende mittekaasamise tagajärjeks oli see, et tegevusplaan ei täitnud oma eesmärki ning seetõttu tegid koolitöötajad suuri eksimusi äkkrünnaku olukorras tegutsemisel.

Väidet, et õppeasutused ei suuda iseseisvalt toimivaid tegevusplaanide koostada toetab ka Võrumaa õppeasutustes läbiviidud uurimus, milles koolitöötajatele tehtud ankeetküsitluse vastuste põhjal saab järeldada, et koolitöötajate teadlikkus ohus olevate isikute ohust teavitamisest on halb ja nad ei oska käituda äkkrünnaku situatsioonis selliselt, et kannatanuid oleks võimalikult vähe.

VKG juhtkond koostas iseseisvalt, ilma abita, tegevusplaani tegutsemaks äkkrünnaku korral. Koolis läbiviidud õppus näitas selgelt, et ilma abita tehtud tegevusplaani ei täida oma eesmärki, kuna oli koostatud oskamatult ning pinnapealselt ja vajalikud teadmised polnud koolitöötajatele piisavalt edasi antud.

Muude õigusaktide ja juhendite kõrval on koolide ettevalmistamisel äkkrünnaku korral tegutsemiseks asendamatuks materjaliks Haridus- ja Teadusministeeriumi tegevuskava „Turvaline kool 2009–2011” ning projekti „Kriisilukorras tegutsemise plaani koostamise juhendmaterjali ja näidisplaani koostamine koolidele ja lasteaedadele“ raames koostatud juhendmaterjal „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“. Juhendi analüüsimisel leidis käesoleva lõputöö autor sellest olulisi puudusi, mistõttu juhendit ei saa kõikides õppeasutustes täiel määral rakendada.

Lõputöö autor koostas põhjalikult läbitöötatud tegevusplaani näidise, mida saab kasutada valdavas enamuses õppeasutustes üle riigi. Näidisplaani koos õppefilmiga on lisatud lõputööle DVD-plaadil, et sellest oleks võimalik koopiaid teha ja kasutada abimaterjalina õppeasutuste tegevusplaani koostamisel. Iga koolihoone on eriline oma asukoha, ehituse ja muude nüansside tõttu ja seepärast peab iga kooli tegevusplaani koostades lähtuma selle eripäradest.

Lõputöö sissejuhatuses püstitatud eesmärk välja selgitada Võrumaa õppeasutuste valmisolek äkkrünnaku juhtudeks, koostada näidis – tegevusjuhend ning tõestada spetsialistide vajalikkust õppeasutustes tegevusplaani koostamisel on täidetud. Selgus, et Võrumaa koolid ei ole täielikult valmis äkkrünnaku olukorras ohutult tegutsemiseks ja vajavad koolitöötajate väljaõppeks ning tegutsemisplaani koostamiseks politsei- ja päästeametnike osalust.

Lõputööle lisale, DVD plaadile on salvestatud:

1. näidis – tegevusjuhend, mida saab kasutada enamikes koolides üle riigi;
2. audiosalvestis Lõuna Prefektuuri juhtimiskeskuses telefoni teel vastuvõetud pommiähvarduse kõnest;
3. 08.04.2011 Brasiilias toimunud koolitulistamisest kooli turvakaamerate salvestus näitlikustamiseks koolidele tehtavate loengute sisu;

4. slaidimaterjal loengute läbiviimiseks, mis on koostatud Võrumaa koole silmas pidades, kuid mida saab vähesel määral muutes kasutada ka teistes maakondades üle eesti;
5. õppefilm, mis on valminud õppuse Pommiähvardus Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis põhjal.

SUMMARY

The present theses paper „Amok situatsioonideks ettevalmistumine Võrumaa koolides“ (The Preparation for School Attack Situations in the Schools of Võru County”) is written in Estonian with an English summary. The length of the paper is 76 pages with appendixes. There are references to 23 different sources.

The aim of the paper was to find out whether it is necessary to involve the police and rescue service officers into the developing of the school crisis management plan. In addition, to analyse whether present manuals and regulations are thorough enough to provide schools with necessary theoretical information so that they can develop their own working crisis management manuals and whether the present manuals and regulations take into consideration the differences and needs of educational establishments. Also, what the readiness of educational establishments to act in a school attack situations is.

The author analysed different laws and regulations as well as cases, and conducted a questionnaire among the school staff. As a conclusion, it is possible to state that educational establishments are not fully ready to act in the case of a school attack and they need support from the specialists to develop their crisis management plans.

The present manuals for compiling the plan of action in the case of a school attack, needs improvements. The author has compiled an example of a plan of activities that could be used in the majority of educational establishments all over the country.

On the DVD added to the paper, there are a slideshow for lectures in the schools, an educational film based on a lockdown drill, the recording of surveillance cameras of a real life school shooting, and an audio recording of a bomb threat call.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Eesti Vabariigi põhiseadus, 28.06.1992, jõustunud 21.07.2007 - RT 1992, 26, 349...RT I 2007, 43, 311
- Hoffmann, J. 2003. Amok – uus pilk vana nähtus [Amok – ein neuer Blick auf ein altes Phänomen]. http://schulpsychologie.bildung-rp.de/fileadmin/user_upload/i_files/Themen/Krisen_in_Schulen/Hoffmann_Amok.pdf
- Hoffmann, J. 2010. Suunatud vägivald ja amok koolides – psühholoogiline ohujuhtimine ja ohuhinnang [Zielgerichtete Gewalt und Amok an Schulen Psychologisches Bedrohungsmanagement und Risikoeinschätzung]. http://www.lups.ch/upload/docs/pdf/2010-09-02_Referat_Hoffmann_Jens_Zielgerichtete_Gewalt.pdf
- Hädaolukorra seadus 15.06.2009, jõustunud täies mahus 01.01.2011 - RT I 2009, 39, 262... RT I, 08.11.2010, 21
- Juhendmaterjal „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“, 2009
- Juhendmaterjal „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“, 2009, Ministri kaaskiri
- Juhendi „Kooli tegevus äkkrünnaku korral“ piirkondlike seminaride päevakava, 2010, Teadus- ja Haridusministeeriumi kodulehelt www.hm.ee/index.php?0511274 välja otsitud 12.02.2011
- Karistusseadustik, 06.06.2001, jõustunud 01.09.2002 - RT I 2001, 61, 364... RT I, 11.03.2011, 2
- Kompleksõppuse Pommiähvardus Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis üldjuhend, 2010
- Koolitulistamine Soomes Jokela keskkoolis ja selle matkimise võimalikkus Eestis, Politseiamet, 14.01.2008, nr PA_13-1.11.2/429
- Kriminaalasi nr 09760000259
- Kutseõppeasutuse seadus, 17.06.1998, jõustunud 25.07.1998 - RT I 1998, 64, 1007
- Politsei- ja Piirivalveameti 2011. aasta tegevuskava lisa 3, 08.03.2011 Politsei ja Piirivalveameti peadirektori käskkiri nr 93
- Politsei- ja Piirivalveameti põhimäärus, vastu võetud siseministri määrusega nr 44 30.09.2009, jõustunud 01.01.2010 - RTL 2009, 77, 1132
- Politsei ja piirivalve seadus, 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012 - RT I 2009, 26, 159
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 09.06.2010, jõustunud 01.09.2010 - RT I 2010, 41, 240

Taktikaline tegutsemine amoki korral, Politsei ja Piirivalveameti peadirektori 21.11.2008 käskkiri nr 324

Valmisoleku tõstmine amokki-laadsetele kuritegudele reageerimiseks, 09.04.2010 Politsei ja Piirivalveameti peadirektori käskkiri nr 179

Õppeasutuste statistilised andmed, 2011, Teadus- ja Haridusministeeriumi kodulehelt <http://www.hm.ee/index.php?048055> välja otsitud 11.02.2011

Suurõnnetuste tagajärgede likvideerimise meetodika, 2008, Tallinna Kiirabi kodulehelt http://www.tems.ee/school/pdf/Suuronnetuste_tagajargede_likvideerimise_metoodika_2008.pdf välja otsitud 01.03.2011

Õppuse pommiähvardus Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis kokkuvõte, 2010

LISA 1. TUNTUMAD KOOLITULISTAMISE/AMOKI-JOOKSUDE JUHTUMID

23. september 2008 toimus Kauhajoki Ametikoolis, Soomes, koolitulistamine. Surma sai 11 ja vigastada 1 inimene.

07. november 2007 toimus Jokela Keskkoolis, Soomes, koolitulistamine. Koolitulistaja oli 18 - aastane kooliõpilane Pekka-Eric Auvinen. Tulistamise järgselt sai surma 9 inimest.

16. aprill 2007 toimus koolitulistamine Blacksburgis, Virginia Tehnikaülikoolis, 32 ohvrit.

12. veebruar 2007 toimusid amokijooksud Salt Lake Citys ja Philadelphias, USA-s. Üks kurjategija avab Salt Lake City ostukeskuses tule ja tapab viis inimest. Philadelphias tapetakse ärikonverentsil osalenud kolm isikut.

2. oktoober 2006 Lancaster County USA Pennsylvania osariigis tapeti Amish-koolis viis tüdrukut.

21 märts 2005 Red Lake USA Minnesota osariigis laseb 16 aastane õpilane maha õpetaja ja viis õpilast. Enne seda lasi ta maha kooli korralvuri, vanaisa ja tema elukaaslase. Kokku 10 hukkunut ja 12 vigastatut.

26. aprill 2002 Saksamaal, Erfurter Gutenberg Gümnaasiumis, tapab 19 aastane õpilasest amokijooksja Robert Steinhäuser kümne minuti jooksul 16 inimest ja iseenda. Tapetute hulgas on 12 õpetajat, kooli sekretär, kaks õpilast ja üks politseinik.

27. märts 2002 Pariisi eeslinnas Nanterre laseb amokijooksja maha 8 inimest. Lõpuks hüppab ta alla politsei hoone 4 korruselt ning sureb.

26. september 2001 amokijooksja tungib Šveitsi kantoni parlamenti, tapab 14 inimest. Peale seda tapab end.

8. juuni 2001 37 aastane jaapanlane tulistab põhikoolis jaapani linnas Osakas 8 last ja haavab 20.

20. aprill 1999 Kaks õpilast tormavad Columbine High Schooli, USA-s Littleton Colorados, ja tapavad seal 12 õpilast vanuses 14-18 ja ühe õpetaja. Veel 24 isikut saavad vigastada enne kui mõlemad kurjategijad Eric Harris ja Dylan Klebold enesetapu sooritavad.

24. märts 1998 11 ja 13 aastased õpilased aktiveerivad Jonesboro koolis, USA-s Arkansas, tuletõrjehäire ja varitsuses tapavad neli tüdrukut ja ühe õpetaja.

22. mai 1997 Kirde Brasiilias tapab endine sõdur 17 inimest. Ta tapab kõigepealt oma naise, ämma, peale seda kõnnib tänaval edasi. Põhjus: kuulujutud tema homoseksuaalsusest.

28./29. aprill 1996 35 inimest langevad Austraalia Tasmaania saarel amokijooksja ohvriks, nende hulgas mitu last. Ühes kohvikus, endises vangilaagris Port Arthur, tulistab vaimsete häiretega kurjategija automaadist külalisi. Peale seda jätkab tegutsemist teisel pool tänavat.

13. märts 1996 43 aastane mees tulistab põhikooli võimlas, Šotis Dunblanes, 16 esimese klassi last ja nende õpetaja. Peale tegu sooritab enesetapu.

23./24. september 1995 16-aastane õpilane tapab Prantsusmaal Touloni lähedal 13 inimest ja tapab peale seda ennast. Esimesed ohvrid 23. septembri õhtul: kasuisa, poolvend ja ema. Järgmisel hommikul jätkab ta amokijooksu naaberajas.

16. oktoober 1991 USA-s Teksases, Killeenis tapab mees kohvikus 23 inimest. Peale seda sooritab enesetapu.

Allikas: Koolitulistamine Soomes Jokela keskkoolis ja selle matkimise võimalikkus Eestis, Politseiamet, 14.01.2008, nr PA_13-1.11.2/429

LISA 2. HARIDUS- JA TEADUSMINISTRI KAASKIRI

Lugupeetud koolijuht

Äkkrünnakuid on koolis ette tulnud mitmel pool Euroopas ning maailmas. 2007. ja 2008. aastal Soome koolides aset leidnud rünnakud kinnitasid tõsiasi, et säärased kuriteod on võimalikud ka Eestis, sest on ju meie kultuuriruum ja väärtushinnangud põhjanaabriga sarnased. Seetõttu tuleb ühiselt valmistuda, et koolides osataks vajaduse korral tegutseda.

Õpilasi juhendades tuleb vältida keskendumist äkkrünnakule, et ei tekiks paanikat ning et hoiduda teema muutumisest aktuaalseks ja kõitvaks.

Sellele kirjale lisatud juhendmaterjal käsitletakse tegutsemist äkkrünnaku korral. Rünne võib olla toime pandud, kasutades lõhkematerjali (pürotehnikat), süütepudeleid, külm- või tulirelvi või muud. Maailmapraktika kohaselt vältab äkkrünnak tavaliselt umbes 20 minutit. Politsei kohalejõudmine õigeks ajaks võib viibida, seetõttu eeldab äkkrünnak kiiret ja koordineeritud tegutsemist ka koolidelt.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses on sätestatud, et kool tagab õpilase koolis viibimise ajal tema vaimse ja füüsilise turvalisuse ning tervise kaitse ning rakendab abinõud vaimse ja füüsilise vägivalda ennetamiseks, tehes koostööd vanemate, kooli pidaja ning vajaduse korral politsei ning teiste ametiasutuste ja ekspertidega. Kutseõppeasutuse seaduses on sätestatud, et kool tagab õpilase koolis viibimise ajal tema tervise kaitse.

Et aidata koolidel tagada turvalist õpikeskkonda, oleme kavandanud koheseid, ent ka pikemaajalisi tegevusi. Kirjale lisatud juhendmaterjal ei tegele äkkrünnakute põhjustega, vaid annab mudeli tegutsemiseks äkkrünnaku korral.

Haridus- ja Teadusministeeriumi eestvedamisel ning mitmete partnerite koostöös valminud „Turvalise kooli“ tegevuskavas aastaiks 2009–2011 on ühe prioriteedina esile toodud koolide valmisoleku suurendamist erinevates õpilaste ja kooli töötajate turvalisust ohustavates olukordades. Siin mõeldakse käitumisprobleemide ja õigusrikkumiste ärahoidmist, varaste märkamist ning sekkumist, koolikogukonna liikmete füüsilist ja vaimset turvalisust ohustavaid hädaolukordi jm.

Koolide valmisoleku suurendamiseks hädaolukordades (sh äkkrünnakute korral) lisatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseadusesse turvalise koolikeskkonna tagamiseks kohustus koostada hädaolukorras tegutsemise plaan.

Käesolev juhendmaterjal on üks osa suuremast koostatavast juhendmaterjalide kogumist. Euroopa Sotsiaalfondi ja Eesti riikliku struktuurtoetuse toel viiakse Rocca al Mare kooli eestvedamisel ning koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi, Politseiameti, Päästeameti, kriisipsühholoogide ning mitme Eesti kooli ja koolieelse lasteasutusega ellu projekt „Kriisiolukorras tegutsemise plaani koostamise juhendmaterjali ja näidisplaani koostamine koolidele ja lasteaedadele“. Projekti käigus valmib 2011. aasta kevadeks suurem pake juhendmaterjale toimetulekuks erinevates koolikeskkonna turvalisust käsitlevates situatsioonides (nt õpilase või õpetajaga juhtunud õnnetus, õpilase või õpetaja surm, füüsiline või vaimne vägivald, õpilase kadumine, plahvatus, varing, pommiähvardus, nakkusoht jm). Samas käsitletakse üldisi kooli kriisiolukordi käsitlevaid teemasid ning ennetus- ja järeltegevusi.

Kuigi politseinikud on läbinud äkkrünnaku korral tegutsemise õppused, on vaja kokkuleppeid haridusvaldkonna ning politsei- ja päästevaldkonna vahel, ühtseid lähteseisukohti ning tegutsemismudelit. Kohtusin 2009. aasta augustis politseipeadirektor Raivo Kүүdiga, et kujundada ühiseid seisukohti ning sõlmida vajalikke kokkuleppeid. Neid seisukohti kajastab sellele kirjale lisatud juhendmaterjal.

Iga koolijuht peab tagama oma koolis juhendmaterjaliga toodud käitumismudeliga sobiva tegutsemisvalmisoleku, et äkkrünnaku korral oleks võimalik koordineeritud ja teadlik koostöö. Kutseõppeasutused, hariduslike erivajaduste ning kasvatuseritingimusi vajavate laste koolid saavad juhendmaterjalile toetuda oma kooli spetsiifikat arvestades.

Haridus- ja Teadusministeerium peab oluliseks, et igas koolis määrataks tervisliku ning turvalise koolikeskkonna tagamise eest vastutavad inimesed, kelle ülesanne on jälgida, et kooli arengukava, õppekava, sisehindamise ja muu käigus pöörataks piisavalt tähelepanu sellele valdkonnale ning lähtutaks sellest koolielu korraldades.

Tõnis Lukas

Minister

LISA 3. INTERVJUU VÕRU KREUTZWALDI GÜMNAASIUMI DIREKTOR KATRIN MARTINFELDIGA

Milline oli VKG valmisolek äkkrünnaku korral tegutsemiseks enne, kui koolijuht sai teada 19.05.2010 toimuma hakkavast õppusest?

Enne 19.05.2010 toimunud õppust Pommiähvardus Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis tehtud kooli tegevusjuhendi koostamine:

1. Kes koostasid?

Kooli juhtkond koostas esialgse versiooni ja kooli personal luges ning arutas juhendi läbi mille põhjal tehti täiendused ja parandused.

2. Milliseid materjale/spetsialiste kasutati?

Haridusministeeriumi kodulehel olevaid materjale, koostöö toimus Varbo Maandiga.

3. Kas juhendit tutvustati kõigile koolitöötajatele või ainult pedagoogidele? Hinnanguline osalemisprotsent?

Tutvustati kõikidele pedagoogidele ja teenindavale personalile. Tutvustamata jäi kooli söökla personal.

Hinda koolipoolset tegevust õppuse ajal.

1. Kas juhend täitis oma eesmärgi?

Kindlasti oli juhendi olemasolu abiks käitumisel, aga ilmnisid ka juhendi puudujäägid.

2. Kui ei, siis miks?

Juhend ei olnud piisavalt ühemõtteliselt sõnastatud, tekkis mitmeid eriarvamusi kasutamisel. Kõikidele probleemidele ei osanud varem tähelepanu pöörata.

3. Milline oli kokkulepitud äkkrünnaku häire signaal?

Pikk kellahelin. Kahjuks on koolis kaks erinevat kellade süsteemi ja uus koristaja (oli tööl 3 päeva) ei suutnud põhikorpuse elektrilist kella lasta ühtlase helinana. Helina põhjal ei olnud väga selgelt arusaadav edasine käitumine. Kellahelin ei kostunud keldrikorruse tagumiste ruumideni. Selle tulemusena jäi üks õpetaja, kes oli keldrikorruse abiruumidesse läinud, teadmatusse ja sealt üles tulles sattus vastamisi politseiga. Samas oli meil juhendijärgselt kontrollitud õpilaste evakueerumine ja kõik toimus, aga töötajate kohaloleku kontroll oli läbimõttlemata. Nüüdseks oleme selle probleemi uue juhendi parandusega parandanud.

4. Kuidas pedagoogid käitusid häire ajal?

Pedagoogide käitumine oli erinev, üksosa õpetajaid evakueerusid otse koolihoonest välja samal viisil nagu käitutakse tuleohu korral. Mõned õpetajad klassidega esialgu varjusid klassidesse, aga hiljem sattusid segadusse ja ikkagi ei kontrollinud teekonna ohutust ja

evakueerusid õue. Ei veendunud teekonna ohutuses. Üksikud õpetajad ei teinud häirest üldse välja ja toimetasid oma toimetamisi edasi.

5. Kuidas toimus evakuatsioon? Kuhu õpilased evakueeriti?

Evakueeruti kooli staadionile ja maja taha muruplatsile. Suurimateks puudusteks osutus, et õpetajad jäid õpilastega liiga hoone lähedusse ja maa-ala on piiratud aiaga ning seega jäädin „lõksu“. Keegi ei tulnud ka iseseisvalt sellele, et peaks eemalduma kaugemale koolihoonest. Uue juhendi kohaselt tuleb evakueeruda spordihalli, mis jääb hoonest piisalt kaugele ja võimaldab ka õpilasi paremini informeerida (seal on süsteemid, mis võimaldab anda edasi teateid kõigile korraga, on võimalik kasutada WC-d, saada joogivett). Puuduseks osutus õpilaste ja õpetajate arvates staabipoolne mitte piisav informatsiooni edastamine, kõige enam sooviti saada infot sagedamini, isegi kui see ei sisalda uut infot.

6. Milliseid teadmisi õppusest saadi?

Teema on palju küsimusi tekitav. Teda saime juhendi puudused. Kindlasti oli mulle pettumuseks mitmete õpetajate suhtumine õppusesse st ei võetud õppust tõsiselt, jätkati oma tegevusi.

7. Millised muud probleemid ilmnesisid?

Tõsiseks probleemiks on kellahelinate süsteemi puudused, hoones on kaks erinevat süsteemi. Võõra inimese viibimine ei tekitanud ei õpilastes ega õpetajates vajadust varjuda või ohust kaugeneda. Käituti pigem ikka tulekahjuõppuse juhendi kohaselt. Segadust tekitab kõikvõimalike isikute suur hulk, kes liikusid majas, st. polnud arusaadav, kes vaatleja, kes hindaja, kes osaleb „mängus“. Kogunemiskohas oleva politseiniku roll jäi arusaamatuks, koolil puudus info selle kohta, mis toimub kui kaua jne.

Kooli valmidus äkkrünnaku korral tegutsemiseks peale politseiametniku poolt koolitöötajatele tehtud äkkrünnaku teemalist loengut:

1. Kas loeng andis koolitöötajatele olulist teavet äkkrünnaku põhiolemusest? Näited.

Loodan, et kõikidele töötajatele sai selgeks erinevus tulekahju ohu ja äkkrünnaku ohu puhul. Kindlasti oli vajalik kõikide töötate küsimustele vastamiseks. Kõikidesse leitud asjadesse, mis ei ole tavapärased või asuvad neile ebatraditsioonilises kohas, tuleb suhtuda kui lõhkeseadmetesse! Märkates muutust häireolukorras, tuleb organiseerida evakueerumise ümbersuunamine või see katkestada! Tuleb arvestada, et ohu allikaid võib olla mitu ja need võivad olla erinevat laadi ning nende asukoht ei pruugi olla teada. Evakueerimisel lähtuda põhimõttest, et ohust peab liikuma eemale. Sel põhimõttel peab juhtima ka õues viibivaid õpilasi. Kindlasti saadi ka kindlust, et kui on olukorra muutus või nähakse midagi muud, siis tuleks helistada häirekeskusesse ning vajadusel võib seda teha korduvalt. Koolis kehtib kord, et vahetundides on klassiruumid suletud tuulutamise eesmärgil. Ja siit ka vastuolu, vahetunnis võtmed on õpetajatetoas, vaja nt IV korruselt

tulla võtme järgi ja tagasi? Küsimusi tekitas ka olukord kui õpetajal on isiklik mobiil kaasas ja see on sisselülitatud ja hääletu siis on kõik OK. Aga kui õpetajat ei olegi klassis? Aga kui tema mobiil on tühi või polegi tal seda kaasas? Aga jne. Loengus oli juttu, et saab kasutada ka õpilase mobiili. Mingi sidevahend peab ruumis olema. Äkki pole juhtkonna poolt määratud isikuid kohal või on nad vigastatud või saanud närvivapustuse? Seega vajadusel tuleb kontaktisikuks olla igal ühel. Küsimus õpilastele järele saabunud lastevanematega suhtlemisest. Kokkusaamiseks peaks ka andma loa nn staap või kuidas?! Ei. Selleks pole luba vaja. Ainult, et äkki oleks hea, kui lapsed koos vanematega oleks eraldatud neist lastest, kelle vanemad kohal ei viibi? Mõneti pole vaja, et lapsevanemad näeksid kõiki teisi, mine sa tea, äkki seal on veriseid isikuid või nii? Samas poleks paha, kui lapsevanem võtab peale oma lapse ka selle parima sõbra oma juurde. Vähendaks koormust teiste hulgas?

2. Kas oli mõningaid sõnu või väljendeid, mille tähendust hakati paremini mõistma äkkrünnaku olukorra võtmes (amok, staap, evakuatsioonipunkt, kontaktisik jne)?

Ei oska vastata.

3. Kuidas hindad loengus nähtud õppevideot?

Kasulik film, võimalik oma vigadest õppida.

4. Milliseid negatiivseid või positiivseid aspekte loengus esines?

Kõik said oma küsimusi otse spetsialistilt küsida. Ajaliselt võiks isegi pikemalt teha.

5. Loengu vajalikkus? (Kõiki koolitõotajaid silmas pidades).

Väga vajalik, et kõik töötajad oleksid ühtlaselt koolitatud. Kõik saaksid oma ülesannetest aru, saaksid oma küsimused küsida.

Hetkeolukord koolihoones.

1. Kas koolis on arvutipõhine programm „Koolikell“? Kas sellega on võimalik häiret edastada?

Jah, aga see hõlmab ainult poolt hoonet.

2. Kas koolis on alles vana elektriline koolikellasüsteem? Mitmest kohast saab sellega äkkrünnaku häiret anda?

Jah, 2 erinevast kohast.

3. Kas äkkrünnaku signaal kostub kõikjale, kuhu ei kostu? (Näide keldrikorrusel olnud õpetajast).

Ei, keldrikorru tagumine pool, võimla ja söökla. Üks õpetaja, kes oli keldrikorru abiruumidesse läinud, jäi teadmatusse ja sealt üles tulles sattus vastamisi politseiga.

4. Kus asuvad kooli hooneplaanid, äkkrünnaku korral tegutsemise plaan, 0-võtmed?
Garaaži elektrikilbi juures hoidikus on plaanid. 0-võtmed on garaaži stendis (st kõikide ruumide võtmed, seega palju võtmeid, üht ja ainust pole olemas).

5. Kas vahetundide ajal on õpilased koridorides ja klassiüksed on lukustatud?
Jah.

6. Kuidas on korraldatud evakuatsioon äkkrünnaku korral? (Näide juurdeehitatud väravast).

Ilmselt tahad saa siin muutuste kirjeldust.

Planeeritud on evakuatsiooni asukoha muutus, nüüd spordihalli. Kooli maa-ala piirdeaiale täiendava värava tegemine.

7. Millised vaated on nähtavad turvakaameratest? (Nii sees kui väljas).

Väljas on 4 kaamerat, mis näitavad pilti välisuksest, mõlemast siseöuest ja majatagusest.

8. Kas turvakaamerate otsepilti ja salvestusi on võimalik kasutada kaugligipääsuga?

Pole varem kasutanud, aga koostöös G4-ga on võimalik see korraldada.

9. Kas kooli kodulehel on koolitöötajate ja õpilaste nimekirjad?

Jah, kõik on olemas.

Kas pead veel oluliseks millestki rääkida?

Ei ole vastatud.

Katrin Martinfeld

Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi direktor

katrin@vkg.werro.ee

LISA 4. VÕRUMAA ÕPPEASUTUSED

Kutseõppeasutused

Jrk	Asutus	Vald	Kursusi	Õpilasi
1	Vana-Antsla Kutsekeskkool	Antsla vald	4	226
2	Võrumaa Kutsehariduskeskus	Võru vald	4	635

Gümnaasiumid ja keskkoolid

Jrk	Asutus	Vald/linn	Klasse	Õpilasi
1	Antsla Gümnaasium	Antsla vald	25	420
2	Misso Keskkool	Misso vald	7	55
3	Parksepa Keskkool	Võru vald	17	353
4	Varstu Keskkool	Varstu vald	9	147
5	Vastseliina Gümnaasium	Vastseliina vald	14	259
6	Võru Kesklinna Gümnaasium	Võru linn	24	558
7	Võru Kreutzwaldi Gümnaasium	Võru linn	36	911
8	Võru Täiskasvanute Gümnaasium	Võru linn	8	221

Põhikoolid

Jrk	Asutus	Vald/linn	Klasse	Õpilasi
1	Haanja-Ruusmäe Põhikool	Haanja vald	9	68
2	Krabi Põhikool	Varstu vald	7	80
3	Kuldre Kool	Urvaste vald	9	125
4	Kääpa Põhikool	Lasva vald	9	142
5	Meremäe Kool	Meremäe vald	5	50
6	Mõniste Kool	Mõniste vald	9	71
7	Osula Põhikool	Sõmerpalu vald	9	113
8	Pikakannu Põhikool	Lasva vald	4	36
9	Puiga Põhikool	Võru vald	9	158
10	Rõuge Põhikool	Rõuge vald	9	169
11	Sõmerpalu Põhikool	Sõmerpalu vald	7	73
12	Urvaste Kool	Urvaste vald	8	62
13	Vastseliina Internaatkool	Vastseliina vald	6	57
14	Võru 1. Põhikool	Võru linn	17	312
15	Võru Järve Kool	Võru linn	6	37

Allikas: Õppeasutuste statistilised andmed, 2011, Teadus- ja Haridusministeeriumi kodulehelt <http://www.hm.ee/index.php?048055> välja otsitud 11.12.2010

LISA 5. KÜSITLUSLEHT AMOK OLUKORDADE LAHENDAMISEL

AMOK tähendab:

- Kooli territooriumil toimepandud väär- või kuritegu
- Agressiivselt Meelestatud Omakohut Koolis
- Inimese äkkmäratsushoogu

Kas teie koolil on koostatud tegevuskava tegutsemaks erakorraliste rünnakute juhtudeks?

- Jah
- Ei
- Tegevuskava koostamine on poolik

Kas olete saanud mingisugustki koolitust seoses koolivägivalla, AMOK, relvad koolis või muul taolisel teemal?

- Jah
- Ei

Kas tunnete, et taolist koolitust on vaja teha?

- Jah
- Ei

Mida tähendab koolis ühe pika signaalina antav häirekell?

- Tuleb võimalikult kiiresti koolimajast evakueeruda
- Tuleb võimalikult kiiresti klassiruum lukustada ja blokeerida mööbliga
- Söögivahetundi
- Tulekahju
- Õppehäiret

Mida tähendab koolis viie lühikese signaalina antav häirekell?

- Tuleb võimalikult kiiresti koolimajast evakueeruda
- Ei pea reageerima sest tegemist on häirekella rikkega
- Tulekahju
- Tuleb võimalikult kiiresti klassiruum lukustada ja blokeerida mööbliga
- Õppehäiret

Kui koolihoones puudub elekter siis saab häiret edastada:

- Kõvasti karjudes
- Saates SMS teateid
- Helistades õpetajatele mobiiltelefonile
- Personali hoiatatakse alati enne rünnakut

Kui kooli ükskõik milline töötaja saades teada, et koolis varitseb oht:

- Helistab 112
- Helistab direktorile või kellelegi teisele juhtkonnast
- Helistab 110
- Asub ise koheselt ohtu likvideerima

Kui koolis on juba häire antud (ka õppehäire korral) siis märgates kahtlast isikut või eset:

- Tuleb jääda sinna samasse ja asja uurida
- Joosta võimalikult kiiresti võimalikult kaugemale
- Hoiatada teisi isikuid
- Teavitada nähtust 110 või 112

Telefoni teel saadud pommiähvarduse korral tuleb:

- Võimalikult kiiresti hoonest evakueeruda
- Jääda klassiruumi ja lukustada uks
- Jätkata õppetööd

Kui ohu asukoht pole teada siis tuleb:

- Võimalikult kiiresti hoonest evakueeruda
- Jääda klassiruumi ja lukustada uks
- Helistada kooli juhtkonnale ohu asukoha väljaselgitamiseks

Kui ohu asukoht on teada siis evakueeruda tuleb:

- Ohust kõrvalt möödudes
- Ohust eemale
- Ohu suunas
- Evakueeruda ei tohi

Evakueeruda tuleb:

- Varem kindlalt kokkulepitud kohta
- Võimalikult kaugemale koolihoonest
- Koolihoonest pääsemisel võib lahkuda kodu või mujale

Evakuatsioon peab toimuma:

- Joostes nii kiiresti kui võimalik
- Pigem aeglaselt sest muidu võib keegi kukkuda või viga saada
- Võimalikult kiiresti ja organiseeritult

Kas äkkrünnaku puhul peab mobiiltelefonid välja lülitama?

- Jah, sest kurjategija võib kuulda kui telefon heliseb
- Ei

Lukustatud ukse võib avada:

- Päästeametnikule
- Politseiametnikule
- Häire ajal tualetis viibinud lapsele
- Kooli juhtkonnale

Hindan oma teadmisi AMOK põhjustaja isiku ja olukorra äratundmisel 5 palli süsteemis:

(1 väga halb, 2 halb, 3 keskmine, 4 hea, 5 väga hea)

1   2   3   4   5

Hindan oma teadmisi AMOK situatsioonis käitumisel 5 palli süsteemis:

1   2   3   4   5

Hindan oma teadmisi laske-, lõhke- ja põletushaavade korral esmaabi andmiseks:

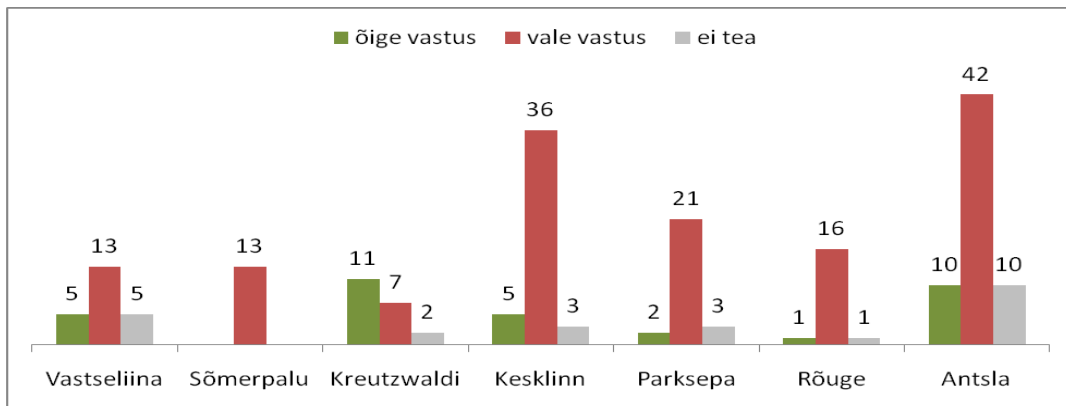
1   2   3   4   5

Amok situatsiooni mõistes on kooli kontaktisik:

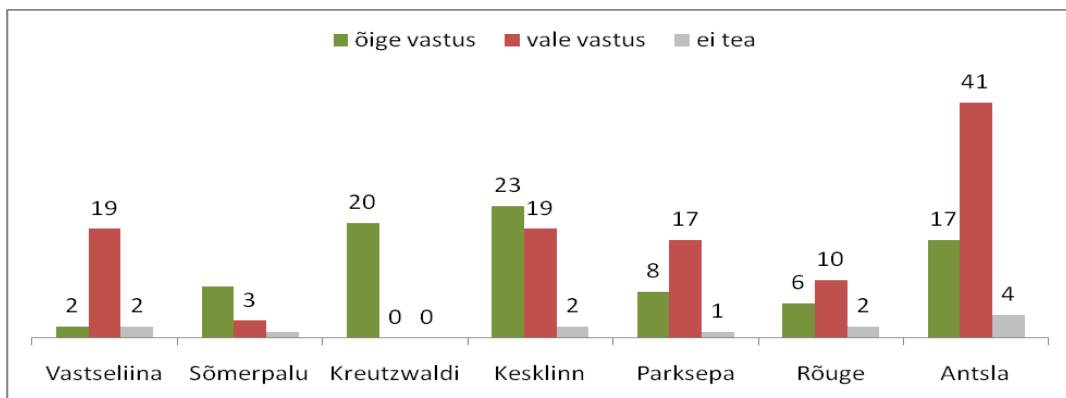
- Kantseleitöötaja
- Direktor, tema äraolekul käskkirjaga määratud isik
- Haridusminister
- Majandusjuhataja
- Ükskõik milline õpetaja

LISA 6. ANKEETKÜSITLUSE VASTUSED

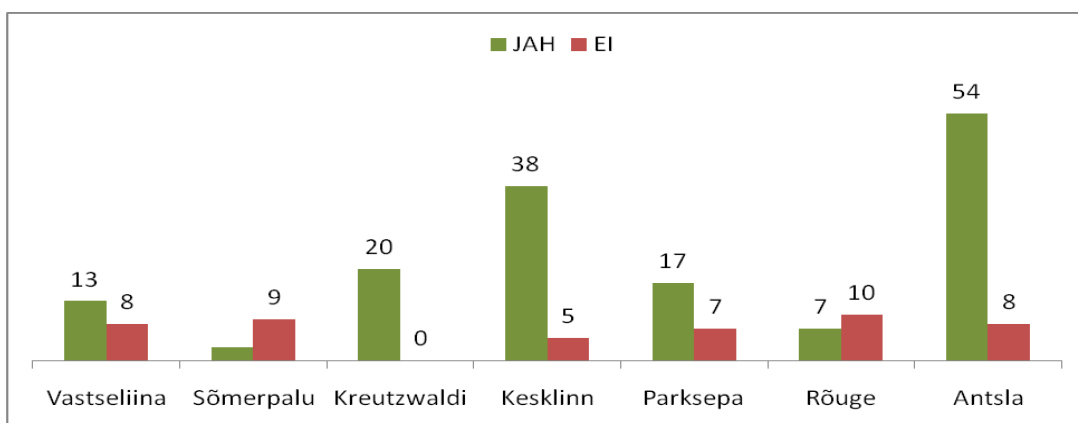
1. AMOK tähendab - inimese äkkmüratsushoogu.

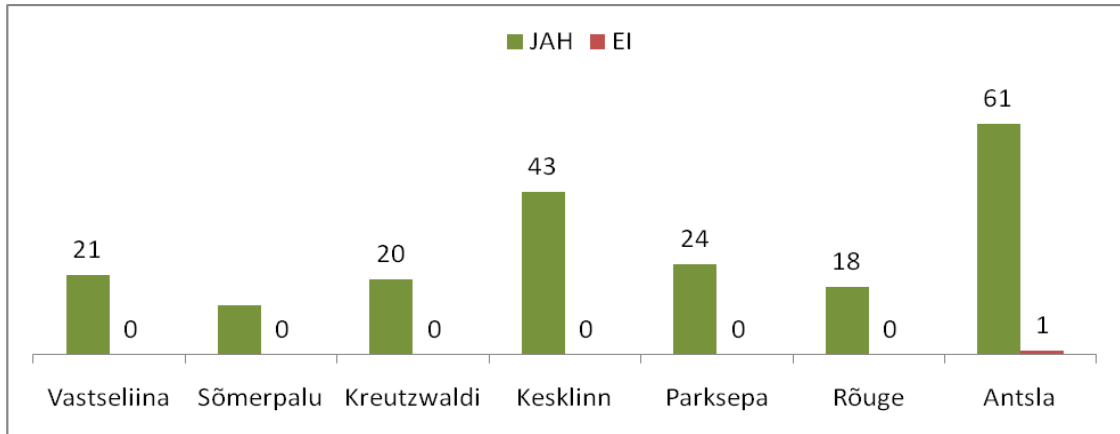
2. Kas teie koolil on koostatud tegevuskava tegutsemaks erakorraliste rünnakute juhtudeks? – mitte ühelgi koolil ei olnud.

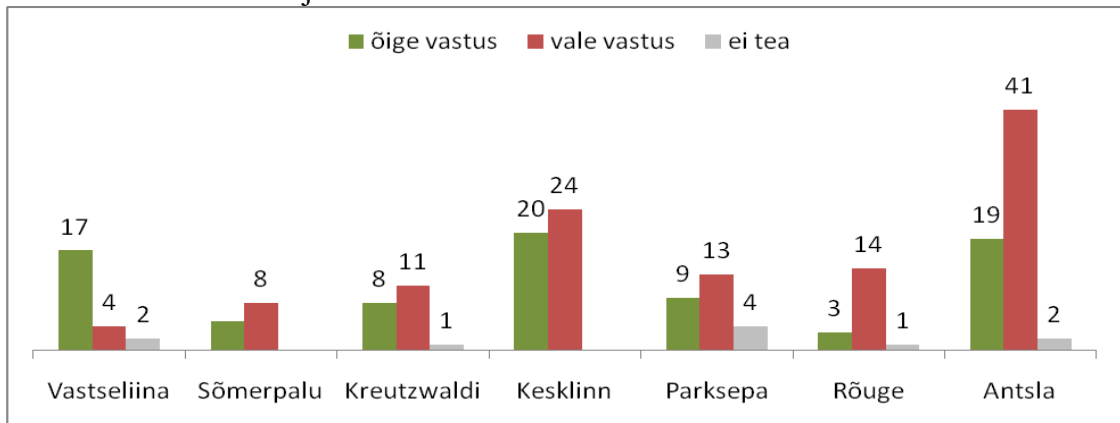
3. Kas olete saanud mingisugustki koolitust seoses koolivägivalla, AMOK, relvad koolis või muul taolisel teemal? – jah/ei.

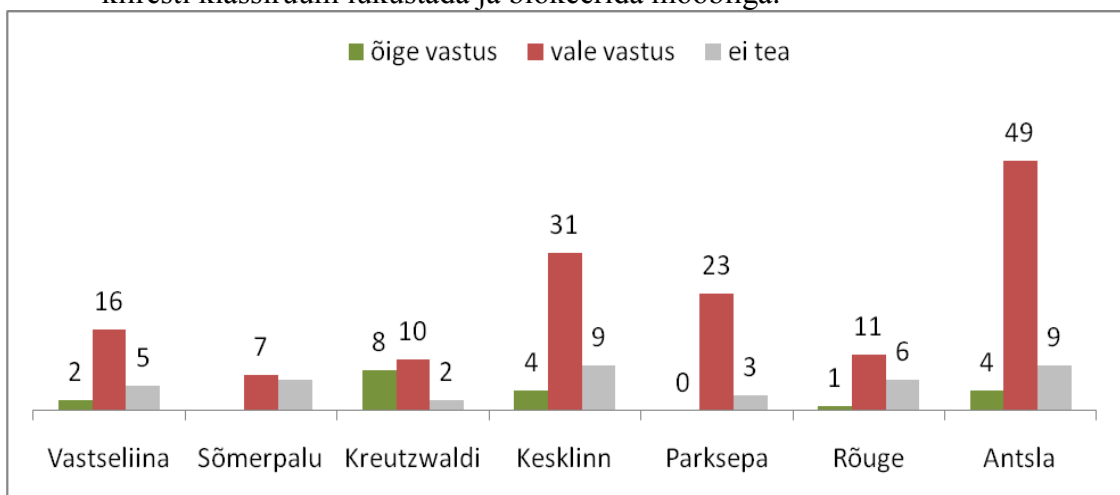
4. Kas tunnete, et taolist koolitust on vaja teha? – jah/ei.

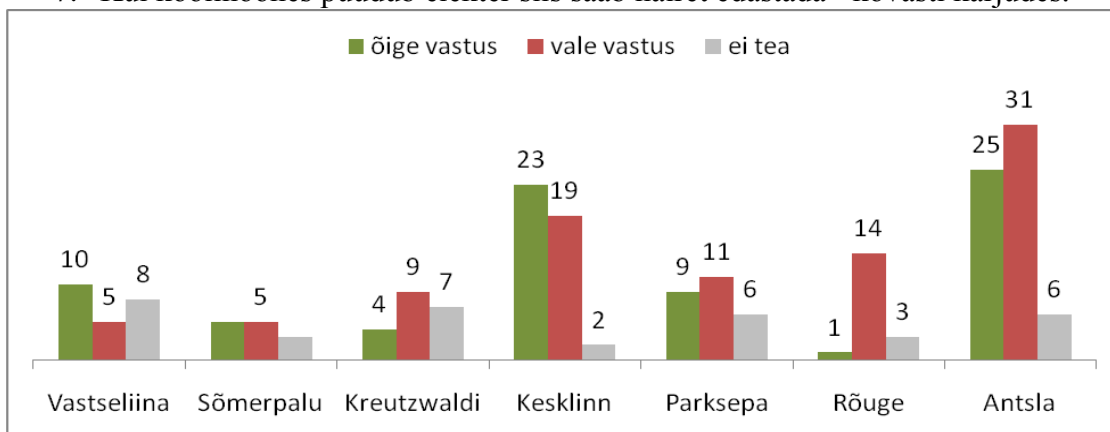
5. Mida tähendab koolis ühe pika signaalina antav häirekell? - tuleb võimalikult kiiresti koolimajast evakueeruda.

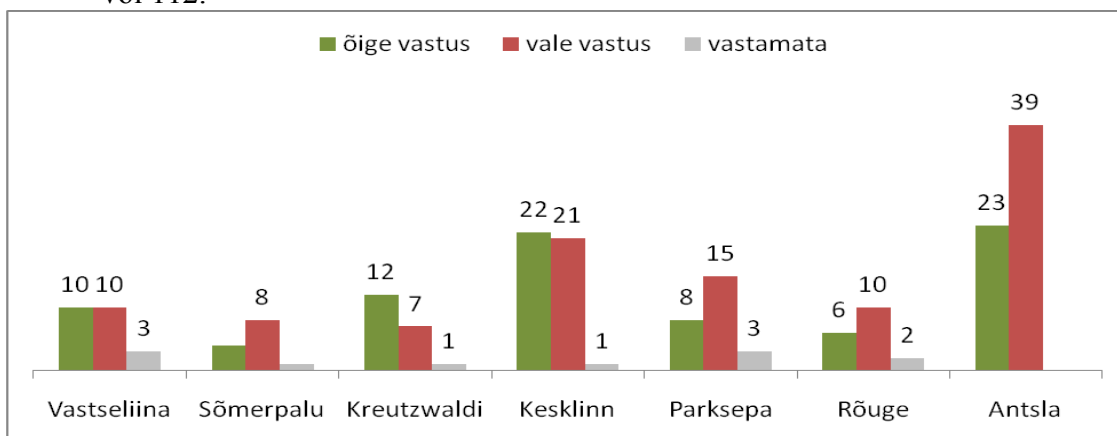
6. Mida tähendab koolis viie lühikese signaalina antav häirekell? - tuleb võimalikult kiiresti klassiruum lukustada ja blokeerida mööbliga.

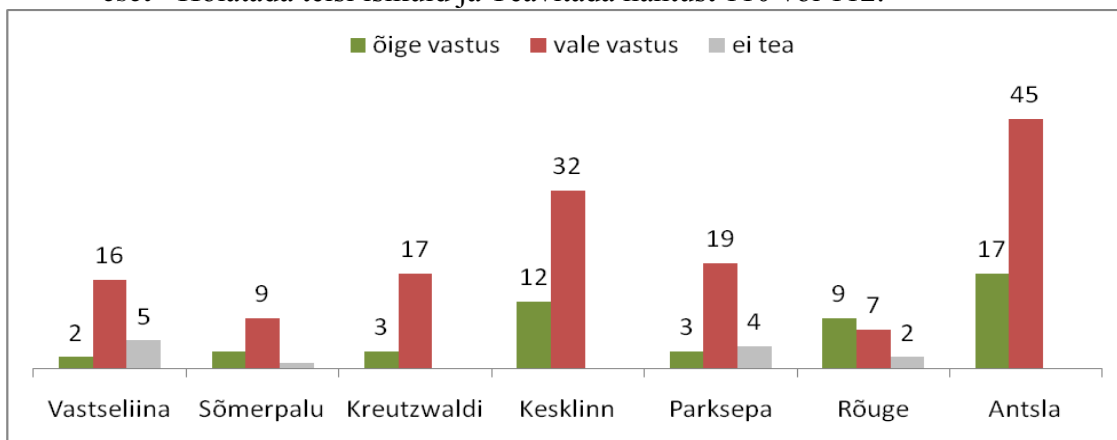
7. Kui koolihoones puudub elekter siis saab häiret edastada - kõvasti karjudes.

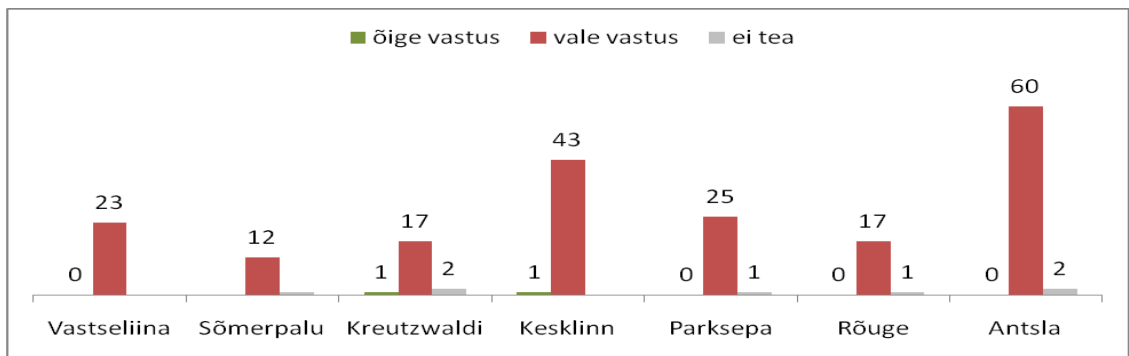
8. Kui kooli ükskõik milline töötaja saades teada, et koolis varitseb oht – helistab 110 või 112.

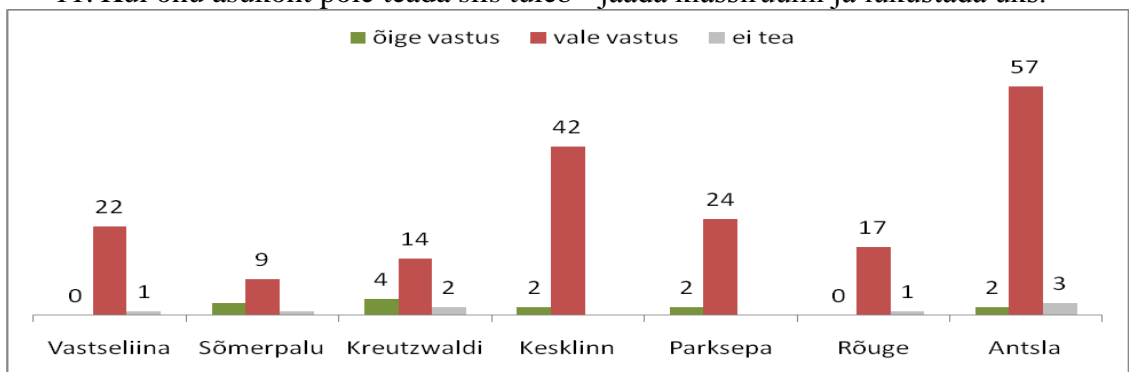
9. Kui koolis on juba häire antud (ka õppehäire korral) siis märgates kahtlast isikut või eset - Hoiatada teisi isikuid ja Teavitada nähtust 110 või 112.

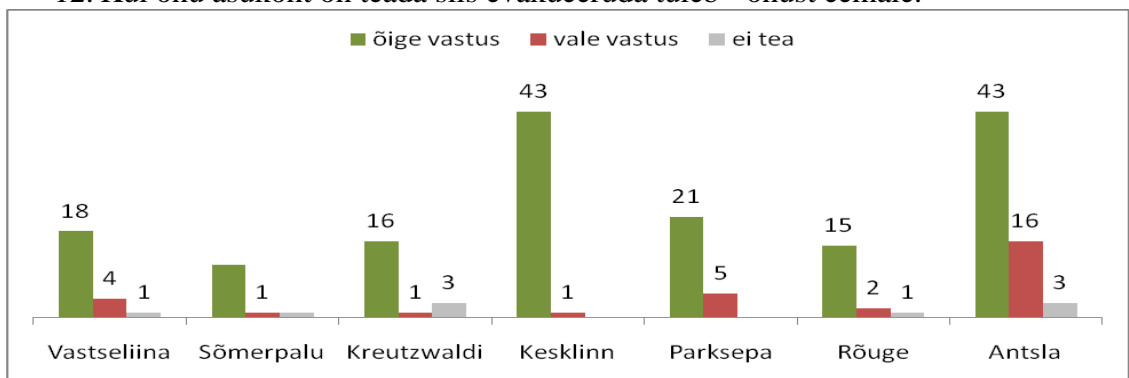
10. Telefoni teel saadud pommiähvarduse korral tuleb - jääda klassiruumi ja lukustada uks.

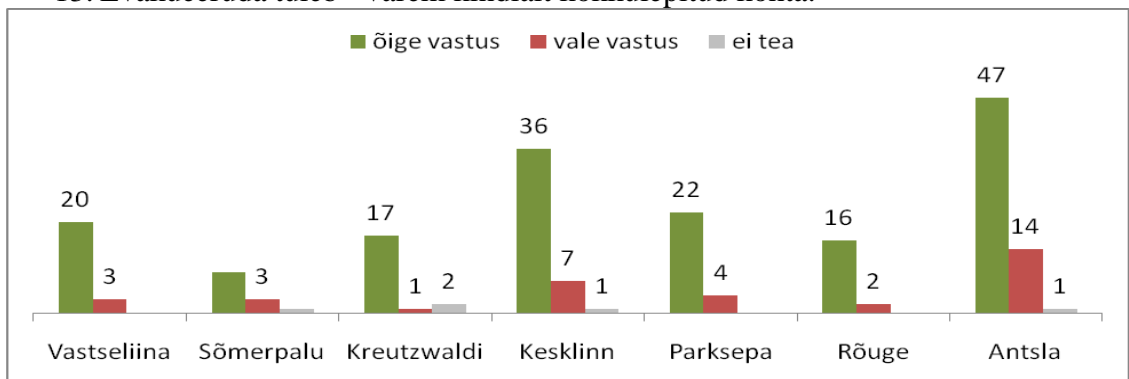
11. Kui ohu asukoht pole teada siis tuleb - jääda klassiruumi ja lukustada uks.

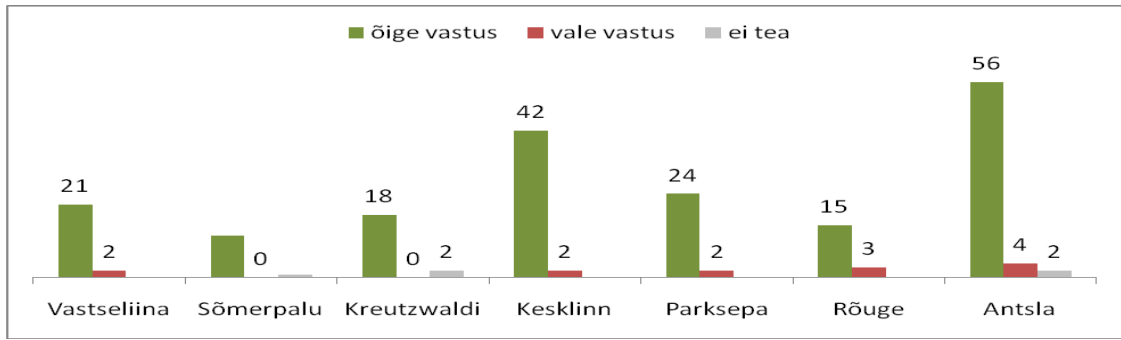
12. Kui ohu asukoht on teada siis evakueeruda tuleb - ohust eemale.

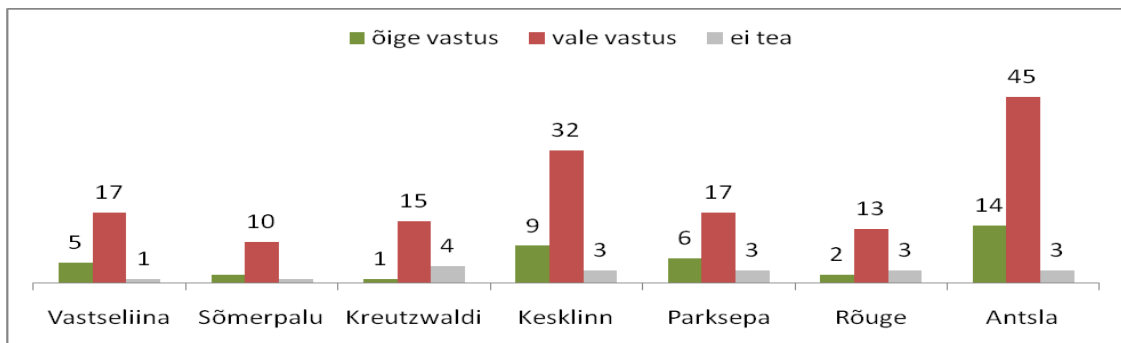
13. Evakueeruda tuleb - varem kindlalt kokkulepitud kohta.

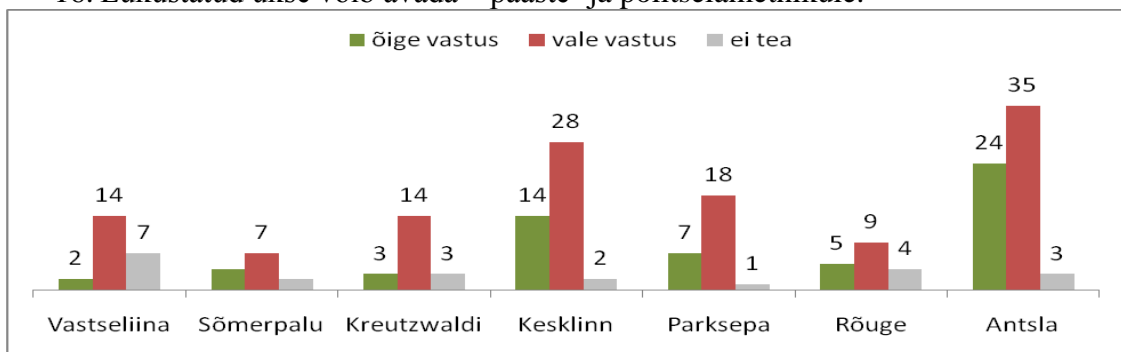
14. Evakuatsioon peab toimuma - võimalikult kiiresti ja organiseeritult.

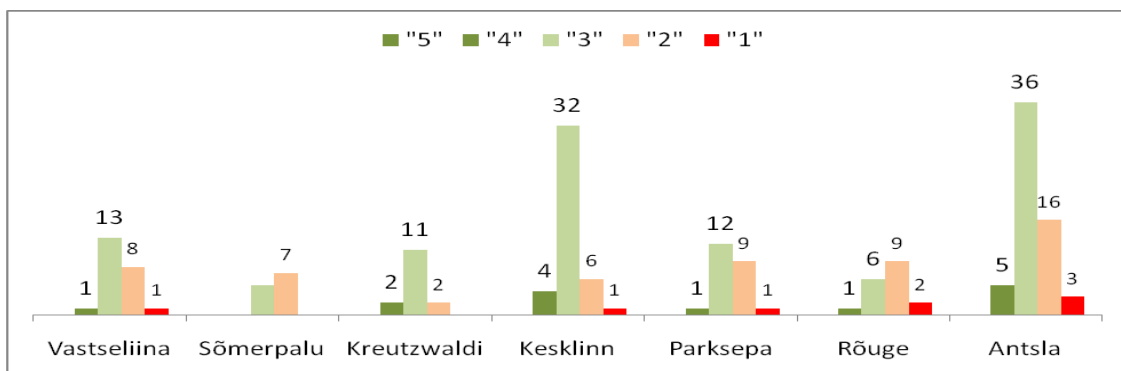
15. Kas äkkrünnaku puhul peab mobiiltelefonid välja lülitama – jah.

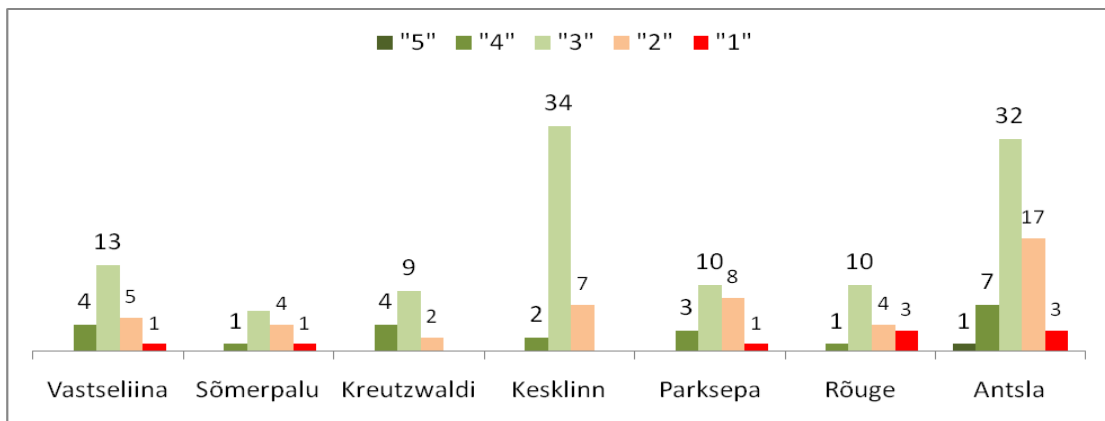
16. Lukustatud ukse võib avada – pääste- ja politseiametnikule.

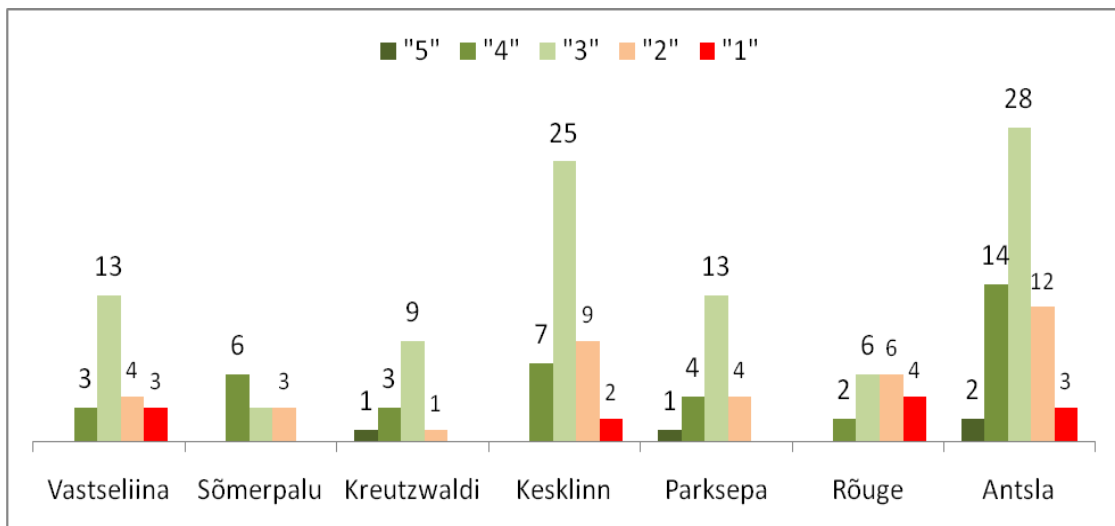
17. Hindan oma teadmisi AMOK põhjustaja isiku ja olukorra äratundmisel 5 palli süsteemis - 1 väga halb, 2 halb, 3 keskmine, 4 hea, 5 väga hea.

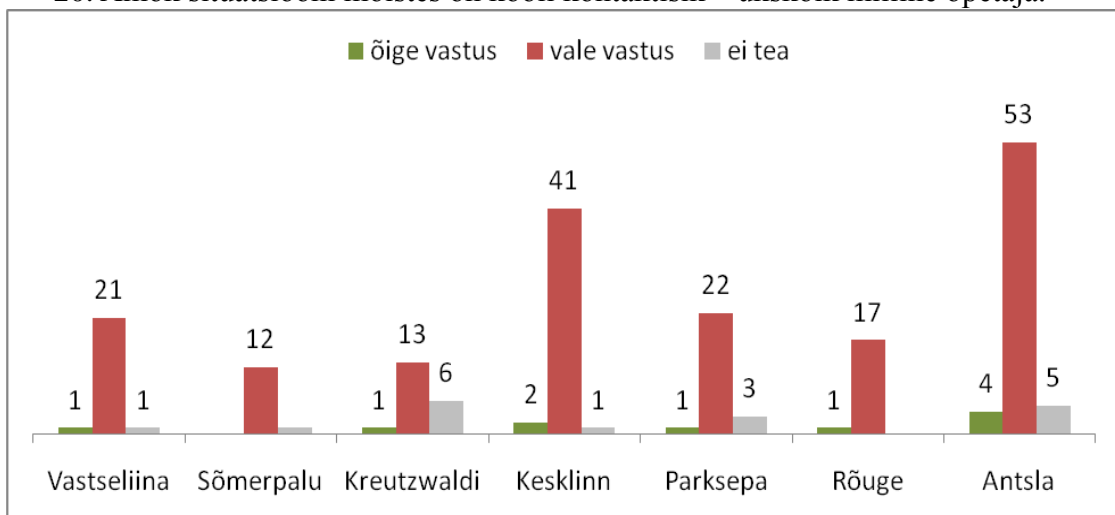
18. Hindan oma teadmisi AMOK situatsioonis käitumisel 5 palli süsteemis - 1 väga halb, 2 halb, 3 keskmine, 4 hea, 5 väga hea.

19. Hindan oma teadmisi laske-, lõhke- ja põletushaavade korral esmaabi andmiseks - 1 väga halb, 2 halb, 3 keskmine, 4 hea, 5 väga hea.

20. Amok situatsiooni mõistes on kooli kontaktisik – ükskõik milline õpetaja.

LISA 7. INTERVJU KÄÄPA PÕHIKOOLI DIREKTOR ENN VIITKINIGA

Kirjelda Kääpa Põhikooli eripärasid:

1. Kus asub koolihoone küla keskuse suhtes?

Kääpa kool asub Kääpa küla serval pool kilomeetrit küla keskusest Võru- Räpina maantee ääres. Koolimaja ümbritseb pargiala, spordiplats. Spordiplats piiratud kuusehekiga. Räpina maanteelt koolimajja viiva allee otsas asub bussipeatus. Äkkrünnaku seisukohalt asub kool ründajatele väga soodsas kohas.

2. Kas klassiruumides on võimalik äkkrünnaku ajal varjuda?

Äkkrünnaku ajal on võimalik klassiruumides varjuda (akendel on rulood), uue osa klassiruumide ustel on aken. Vanas osas on klasside ukсед tavalised, akendel rulood.

3. Kas mööblit saab kasutada klassiuste blokeerimiseks?

Klassi mööblit on võimalik kasutada uste blokeerimiseks. Uue osa I korruse klassiruumide aknad on madalal, nii et relvastatud äkkrünnaku puhul ei pruugi huupi tulistamisel ruloodega varjamisest piisata kui varjuda klassi uste poolse seina äärde.

4. Kas klassiukсед varjavad vaadet klassiruumi?

Vt. punkt 2

Äkkrünnaku häire edastamine:

1. Kas koolis on arvutipõhine programm „Koolikell“? Kas sellega on võimalik häiret edastada? Miks? Kaut see umbkaudselt aega võtab? Kas selle kasutamine on ohutu? (Kirjelda arvuti asukohta).

Koolis on arvutipõhine „Koolikell-raadio“, millega on võimalik nii häiret kui ka teateid edastada. Arvuti asub koolimaja vana osa II korrusel serveriruumis. Ligipääs on aeglustatud. Häiret saab anda ka tuletõrje signalisatsiooniga.

2. Kas koolis on alles vana elektriline koolikellasüsteem? Mitmest kohast saab sellega häiret edastada?

Koolis on alles vana elektriline koolikellasüsteem, sellega saab häiret edastada kahest kohast.

3. Kuidas on koolis kokkulepitud äkkrünnaku häiresignaali andmine?

Katkendlik kellahelin-varjuda lähimasse ruumi. Pikk ühtlane - kiiresti hoonest väljuda.

Kooli valmidus äkkrünnaku korral tegutsemiseks peale politseiametniku poolt koolitõõtajatele tehtud äkkrünnaku teemalist loengut:

1. Kas loeng andis koolitõõtajatele olulist teavet äkkrünnaku põhiolemusest? Näited.

Politseiametniku loeng koolitõõtajatele oli vajalik ja täitis eesmärgi. Tõõtjad said põhjaliku ülevaate äkkrünnaku olemusest ja tegutsemise korrast.

2. Kas oli mõningaid sõnu või väljendeid, mille tähendust hakati paremini mõistma äkkrünnaku olukorra võtmes (amok, staap, evakuatsioonipunkt, kontaktisik jne)?

Senini oli kooli töötajaid koolitatud evakueerimisest ja tegutsemisest tuleõnnetuse korral, antud loeng tõi välja erinevused kahe olukorra puhul, millega keegi tegeleb, kelle poole pöörduda.

3. Kuidas hindad loengus nähtud õppevideot?

Õppevideos oli näha, kes ja kuidas (õigesti - valesti) tegutsesid ja pani mõtlema, kuidas pidanuks tegutsema.

4. Milliseid negatiivseid või positiivseid aspekte loengus esines?

Positiivne: esmased teadmised tegutsemise olukorrast, negatiivseid aspekte ei olnud.

5. Loengu vajalikkus? (Kõiki koolitöötajaid silmas pidades).

Loeng oli vajalik: lisaks said kuulajad esitada küsimusi, millele saadi ammendavad vastused.

Hetkeolukord koolihoones.

1. Kus asuvad kooli hooneplaanid, äkkrünnaku korral tegutsemise plaan, 0-võtmed?

Hooneplaanid asuvad majandusjuhataja kabinetis ja ATS kilbis, äkkrünnaku korral tegutsemise plaan vastutavate isikute kabinetides (direktor, õppealajuhataja, majandusjuhataja), 0- võtmed on majahoidjal, direktoril, majandusjuhatajal, õppealajuhatajal ja koristajatel.

2. Kas vahetundide ajal on õpilased koridorides ja klassiuksed on lukustatud?

Vahetundide ajal on klassiruumid üldjuhul lukustatud.

3. Kuidas on korraldatud evakuatsioon äkkrünnaku korral? Katuste kasutamine.

Evakuatsioon korraldatakse nagu tulehäire korralgi kui see on võimalik. Õpilased väljuvad koos õpetajatega kindlaks määratud kohta ja õpetaja kontrollib kõigi kohalolekut ning kannab vastutavale isikule ette kõigi kohalolekust ning täidavad edaspidiseid korraldusi. Katuseid evakueerimiseks ei kasutata küll aga evakuatsioonitreppi III korruselt väljumiseks. Eksteemolukordades on võimalik väljuda katusele III korruselt raamatukogust.

4. Kuhu koolitöötajad ja õpilased evakueeruvad?

Koolitöötajad ja õpilased evakueeruvad küla keskel asuvasse hooldekodusse, kus asuvad ka lasteaiarühm ja raamatukogu.

5. Kas sinna saab ohutult minna otsema teed pidi?

Hooldekodusse saab minna kõige otsema teed pidi (pool kilomeetrit , kahel pool teed põllud). See ei ole minu arvates ohutu, aga teist võimalust ei ole.

6. Kas koolil on turvakaamerad? Millised vaated on nähtavad turvakaameratest?

Koolil on turvakaamerad, mis haaravad kogu liikumise maja ümbruses ja sissepääsud, samuti koolimaja fuajeedes, kus asuvad riietusruumid.

7. Kas turvakaamerate otsepilti ja salvestusi on võimalik kasutada kaugligipääsuga?

Kaugligipääsuga otsepilte ja salvestusi ei ole võimalik kasutada.

8. Kas kooli kodulehel on koolitöötajate ja õpilaste nimekirjad?

Kooli koduleheküljel on õpilaste ja õpetajate nimed. Andmekaitsel on selle kohta vastakad arvamused (võib ja ei või- laste ja vanemate nõusolekul).

Kas pead veel oluliseks millestki rääkida?

Pole vastatud.

Enn Viitkin

Kääpa Põhikooli direktor

enn@koopakool.edu.ee

LISA 8. INTERVJUU SÕMERPALU PÕHIKOOLI DIREKTOR KRISTI PETTAIGA.

Kirjelda Sõmerpalu Põhikooli eripärasid:

1. Kas hoones asuvad teised asutused?

Sõmerpalu vallavalitsus, Sõmerpalu velskripunkt, Eesti Posti punkt.

2. Millisel korrusel asuvad õppeklassid?

II korrusel (koolimaja on äärmiselt sopiline)

3. Kas klassiruumides on võimalik äkkrünnaku ajal varjuda?

Ei, klassiruumid on suhteliselt väikesed ja klassiüksed on klaasist. Kogu klass on nn peopeal.

4. Kas mööblit saab kasutada klassiuste blokeerimiseks?

Ei.

5. Kas klassiüksed varjavad vaadet klassiruumi?

Klassiüksed on klaasist ja kogu klassi on märgata.

6. Millised võimalused on evakueerumiseks?

Kasutada erinevaid evakuatsiooniteid, kaasa arvatud aknaid.

Äkkrünnaku häire edastamine:

1. Kas koolis on arvutipõhine programm „Koolikell“? Kas sellega on võimalik häiret edastada? Miks? Kuu see umbkaudselt aega võtab? Kas selle kasutamine on ohutu? (Kirjelda arvuti asukohta).

Arvuti tasub koolimaja keskel ühes õpetajate tööruumis, juurdepääs pole keeruline, aga see võtab aega.

2. Kas koolis on alles vana elektriline koolikellasüsteem?

Ei.

3. Kuidas saab anda äkkrünnaku häiresignaali?

I variant – suuliselt, hõigates, II variant - läbi „Koolikella“ arvuti (kuhu on salvestatud suuline hõige „äkkrünnak“, mis võib võtta aega umbes 3-4 minutit. Kui toimub äkkrünnak, siis võimalusel püütakse siiski koolimajast väljuda, aga selle konkreetse otsuse teeb siiski õpetaja, kes on õpilastea, hinnates olukorda. Õpetajatega on toimunud mitmeid töökoosolekuid ja arutelusid. Kui on võimalik, siis antakse häire läbi koolikella sõnumiga „äkkrünnak“. Ka vallavalitsuses on korduvalt juttu olnud, päris õiget lahendust pole veel.

Kooli valmidus äkkrünnaku korral tegutsemiseks peale politseiametniku poolt koolitöötajatele tehtud äkkrünnaku teemalist loengut:

1. Kas loeng andis koolitöötajatele olulist teavet äkkrünnaku põhiolemusest? Näited.

Pole vastatud.

2. Kas oli mõningaid sõnu või väljendeid, mille tähendust hakati paremini mõistma äkkrünnaku olukorra võtmes (amok, staap, evakuatsioonipunkt, kontaktisik jne)?

Mõisted on nüüdseks küll arusaadavamad, kuigi see haakub ka tuleohutusega. Pigem sõna amok on nüüd selgem, enne loengut peaaegu enamusi inimesi ei teadnud selle tähendust.

3. Kuidas hindad loengus nähtud õppevideot?

Õppevideo oli asjalik, pani inimesi mõtlema. Kuidas ise käituda. Oli õpetlik. Muhkudest tuleb ja on õppida.

4. Milliseid negatiivseid või positiivseid aspekte loengus esines?

Positiivne oli ühine arutelu ja esimeses loengus ka inimeste äkkrünnakualaste teadmiste kaardistamine. Teises loengus tekkisid inimestel juba küsimused, hakati kaasa mõtlema, et kuidas meie käitume, et missugune oleks parim lahendus.

5. Loengu vajalikkus? (Kõiki koolitöötajaid silmas pidades).

Kindlasti oli ülivajalik, sest paljud inimesed ei olnud (suurt või pigem) midagi kuulnud. Ja käitumisest äkkrünnaku korral polnud aimugi. Peale esimest loengut hakati mõtlema, kuidas meie sellise korra ajal oma koolimajas käitume ja mõistma sellise olukorra keerukust (kui see peaks meie majas toimuma).

Hetkeolukord koolihoones.

1. Kus asuvad kooli hooneplaanid, äkkrünnaku korral tegutsemise plaan, 0-võtmed?

Koolihoone plaanid asuvad direktori kabinetis, äkkrünnaku plaan asub ka seal ja veel asub äkkrünnaku plaan ka õpetajate toas. Õpetajate toas on ka seinal esmase tegutsemise juhised /kuhu helistada ja mis öelda. 0-võtmeid pole, klassiuste ja teiste ruumide võtmed ripuvad õpetajate toas stendil.

2. Kas vahetundide ajal on õpilased koridorides ja klassiüksed on lukustatud?

Klassiruumid on lahti, mõned on koridoris, mõned klassiruumis.

3. Kuidas on korraldatud evakuatsioon äkkrünnaku korral? Kui koolikellast ei saa anda häiret, siis suuliselt hõigates. Arvestades meie koolimaja keerukust, siis õige variandi otsustab õpetaja ja kui võimalik, siis tuleb koolimajas välja saada. Ruumides varjuda ei saa, sest kõik on sisse näha.

4. Kas koolil on turvakaamerad? Millised vaated on nähtavad turvakaamerateist?

Kaameraid pole.

5. Kas turvakaamerate otsepilti ja salvestusi on võimalik kasutada kaugligipääsuga?

Pole vastatud.

6. Kas kooli kodulehel on koolitöötajate ja õpilaste nimekirjad?

Nii õpilaste kui ka koolitöötajate nimed on kodulehel olemas.

Kas pead veel oluliseks millestki rääkida?

Et kogu asi toimiks, peab kool tegema koostööd erinevate asutustega. Evakuatsioonipunktiks on näiteks motohall (kõik peavad olema tutvunud ja mõistma üheselt tegutsemisplaani).

Koolimaja on äärmiselt sopiline, aga samas on ka väljumisvariante mitmeid, kui peaks oht olema.

Kristi Pettai

Sõmerpalu Põhikooli direktor

kristi.pettai@gmail.com

LISA 9. ÄKKRÜNNAKU KORRAL TEGUTSEMISE LÜHIJUHEND

<p>Hoiata ohus viibivaid isikuid:</p> <p>Katkendlik kellahelin – varjuda lähimasse ruumi!</p> <p>Pikk kellahelin – kiiresti hoonest väljuda!</p> <p>Hoiatada saad ka valjuhäälselt korraldusi andes!</p>		
<p>Kiire teatamine:</p> <p>KUS - Maakond, linn, vald aadress</p> <p>MIS - Olukord:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ründaja: - mitu, - relvastus, - asukoht, - kirjeldus - Ohvrid: mitu, vigastatud, hukkunud <p>KES - teataja</p> <p>OOTA - Täiendavaid küsimusi; jää kuuldele.</p>		<p>Politsei hädaabi number</p> <p>110</p>
<p>Varju!</p> <p><u>Tähelepanu !</u></p> <p>Siin on vaid soovitusel!</p> <p>Vajadusel tuleb soovitustest kõrvale kalduda (näiteks põgenemise võimalusel)!</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Jää ruumidesse! Sule ukсед! Barrikadeeri ruum! - Eemale akendest ja udest! - Lama põrandal! - Ole rahulik ja varjatult! - Mobiil hääletuks, ainult tähtis info politseile! - Oodata politsei poolt abi ja evakueerimist! <p>Isikud väljaspool hoonet: lähedusest lahkuda evakuatsioonipunkti, olla politseile kättesaadav!</p>

ÄRA MÄNGI KANGELAST!

LISA 10. NÄIDIS TEGEVUSPLAAN

Esimene osa sisaldab:

Äkkrünnaku korral tegutsemise lühijuhend;

Koolihoone asukohakaart;

Koolihoone fotod vähemalt neljast küljest, oluliste sõlmpunktide olemasolul ka fotod neist;

Sõnaline koolihoone asukoha ja ehituslik lühikirjeldus;

Tegevusplaani, 0-võtmete ja hooneplaanide asukoht;

Teine osa:

ÄKKRÜNNAKU OLUKORRA LAHENDAMISE PLAAN

X õppeasutuses

Hädaolukorrana käsitatakse sündmust või sündmuste ahelat, mis ohustab koolis viibivate isikute elu ja tervist, kahjustab oluliselt keskkonda või tekitab ulatuslikku majanduslikku kahju.

Ööpäevaringselt kättesaadavad *X õppeasutuse* kontaktisikud on:

direktor ..... *tel. nr.....*

majandusjuhataja ..... *tel. nr.....*

infojuht ..... *tel. nr.....*

sotsiaaltöötaja või psühholoog

kontaktisikuid võib olla rohkem, eriti kui õppehoones asuvad ka teised asutused, ka nende kontaktid.

Hädaolukorra lahendamise üldpõhimõtted:

1. Ohust informeerimine.

1.1. Ükskõik, mil viisil teada saadud infost, et kooli territooriumil asub oht, tuleb selle teadasaajal kohe informeerida kooli personali ja õpilasi kellahelinaga:

PIKK ÜHTLANE KELLAHELIN – personal ja õpilased lahkuvad viivitamatult kooli territooriumilt *X hoonesse (aadress, kontaktisiku nimi ja telefoninumber)*. Evakueerumine majast vastavalt evakuatsiooniplaanile (plaan asub klassiruumis). *Hoone plaanid võiksid asuda peamise välisukse lähedal, teisaldatavad.*

KATKENDLIK KELLAHELIN – personal ja õpilased lähevad viivitamatult lähimasse klassiruumi, lukustavad ukse, lülitavad mobiiltelefonid VÄLJA, väljaarvatud klassis viibiv õpetaja/kooli töötaja (lülitab telefoni hääletuks), kustutavad valguse ja jätavad mulje, et ruumis ei viibi inimesi. Kui koos teistega ei ole võimalik klassiruumi varjuda, tuleb valida mõni teine ruum või püüda hoonest lahkuda.

1.2. Äkkrünnaku puhul tuleb reeglina varjuda klassiruumidesse.

1.3. Kui kellahelinaga ei ole võimalik ohust teatada, antakse valjuhäälnel korraldus. Näit.

OHT KOOLIS! VARJUDA KLASSIRUUMIDESSE!

1.4. Äkkrünnakust või selle otsesest ohust teavitab info valdaja peale personali ja õpilaste hoiatamist kohe politseid lühinumbril 110. Politseile tuleb kogu teadaolev info teada anda võimalikult lühidalt. Kõneleda tuleb rahulikult, küsimustele tuleb vastata täpselt

1.5. Kui tekib üheaegselt võimalus kahel inimesel helistada politseisse, siis üks neist helistab **XXX politseijaoskonna välijuhtumile numbril: XX XXXX**. Kui telefonid annavad kinnist tooni, siis valida Häirekeskus: 112

2. Tegutsemine ohusituatsioonis.

2.1. Esmased otsused käitumiseks ohusituatsioonis võtavad vastu klassides tunde andvad õpetajad. Reeglina tuleb äkkrünnaku puhul varjuda klassiruumidesse.

2.2. Ruumides viibida võimalikult vaikselt, jätmaks ründajale mulje, et ruum on inimtühi. Ruumis istuda võimalikult madalal akendega seina vastasseina ääres. Akende ette tõmmata kardinaid. Lukustatud ukse blokeerimisel mõõbliga tuleb arvestada, et liigne müra võib tõmmata ründaja tähelepanu ning väljapoole avaneva ukse korral ei ole blokeerimine mõttekas. Vajadusel aknast välja vaadata tuleb seda teha end varjates. Mobiiltelefonid tuleb reeglina välja lülitada.

2.3. Ust võib avada ainult juhul, kui pedagoog või õpilane on veendunud, et ukse avamist taotleb politseiametnik või päästetöötaja või muu tuvastatav isik, kelle isikus ning ohutuses võib kindel olla. Kahtluse korral helistada 110, või **XX XXXXX** või 112.

2.4. Erandiks varjumisele on olukord, kus ründaja asukoht on kindlalt teada (nt on ründaja ukse lukustamisega õnnestunud kindlalt sulgeda hoone ühte tiiba) ning liikumine turvalisse kogunemiskohta on võimalik ja ohutu. Eelnevalt veenduda evakuatsiooniteede

ja hilisema turvalise kogunemiskoha ohutuses. Evakueeruda võimalikult kiiresti, vältides ummikute teket ja paanikas rüelemist. Evakuatsiooni korraldajad jagavad neile teadaolevat infot evakueerumise põhjuste kohta tekitamata paanikat ja valestimõistmist.

2.5. Segaste või vastuoluliste teadete ja/või korralduste puhul tuleb olla kahtlev, valida tuleb ohutum käitumisviis.

2.6. Koolihoonest kostuva plahvatuse ja/või tulistamise või muu taolise otsest ohtu kujutava juhtumi korral otsustab klassiruumis olev personalitöötaja kas ja millist teed mööda on võimalik ohust eemalduda. Tuleb arvestada, et ohu allikaid võib olla mitu ja need võivad olla erinevat laadi ning nende asukoht ei pruugi olla teada.

2.7. Evakueerimisel lähtuda põhimõttest, et ohust peab liikuma eemale. Sel põhimõttel peab juhtima ka õues viibivaid õpilasi.

2.8. Kui häiresignaaliga anti korraldus viivitamatult kooli territooriumilt lahkuda, siis märganud kahtlasena tunduvat isikut või eset, tuleb selle märkajal teisi isikuid hoiatada.

2.9. Iga häireolukorras olev inimene peab arvestama järgmist:

2.9.1. Kõikidesse leitud asjadesse, mis ei ole tavapärased või asuvad neile ebatraditsioonilises kohas, tuleb suhtuda kui lõhkeseadmetesse!

2.9.2. Märgates muutust häireolukorras, tuleb organiseerida evakueerumise ümbersuunamine või see katkestada!

2.9.3. Alati peab arvestama, et ümbritsevad inimesed on paanikas!

2.9.4. Kahtlasest esemest või isikust informeerida kohe politseid telefoninumbri 110.

2.10. Politsei- ja päästeametnike saabumisel hakkab otsuseid vastu võtma ja võimalikku evakueerumist teostama esimesena kohalejõudnud politseiametnik.

3. Tegutsemine politsei- ja päästetöötajate saabumisel.

3.1. Pääste- ja politseiametnike saabumisel tuleb kellelgi kooli personalist minna nende juurde kontaktisikuks (soovitavalt juhtkonna poolt määratud isik). Kontaktisik peab olema kooli töötaja, kel on hetkeolukorrast kõige parem ülevaade. Kontaktisikuid võib olla mitu. Kontaktisik annab politseile ruumide võtmed ja hoonete plaanid või annab selgitusi nende asukohast.

3.2. Politseile ja/või päästeametnikele vajaminevad ruumide uste võtmed (0-võti) ja hoonete plaanid asuvad – *võimalikult täpne asukoha kirjeldused*.

3.3. Evakueeritud personal ja õpilased on kohustatud kogunema evakuatsioonipunkti *täpne asutuse nimetus ja aadress, kontakttelefon* kus nad jäävad ootama edasisi korraldusi.

3.4. Evakuatsioonipunktis kontrollib õpilaste nimed üle klassis tundi andnud aineõpetaja (vahetunni ajal toimunud evakuatsiooni puhul õpetaja, kes viimati andis selles klassis tundi). Aineõpetaja edastab informatsiooni kohalolevate ja puuduvate õpilaste kohta õppealajuhatajale (evakuatsioonipunktis infot koordineeriv õpetaja). Ülevaade tuleb saada ka personali kohta.

3.4.1. Õppealajuhataja edastab laekunud informatsiooni kooli kontaktisikule (direktor või teda asendav isik), kes on kaasatud staapi, mis on loodud pääste- ja politseiametnikest ning kes juhivad sündmuse lahendamist. Puuduvate õpilaste/personali all tuleb mõista isikuid, kes võivad olla jäänud koolihoonesse.

3.4.2. Kui evakuatsioonipaigas selgub, et kellelgi on informatsiooni, mida politsei või päästjad peaksid teadma, siis edastatakse see viivitamata kooli kontaktisiku kaudu staapi. Võimaliku telefoniside ülekoormatuse tõttu tuleb info edastada käskjala vahendusel.

3.5. Vajades kiirabi evakuatsioonipunktis helistada 112.

3.6. Evakuatsioonipunkti tulevad politseiametnikud, kes koos õppealajuhatajaga tegutsevad vastavalt ohuhinnangule.

4. Koolis hädaolukorra lahendamise seotud isikute ülesanded.

Majandusjuhataja korraldab hoone plaanide, vajaminevate uste võtmete ja muu vajaliku andmise politsei- ja päästeametnike kasutusse. Vastutab tagavaraväljapääsude avatavuse eest.

Aineõpetajad, kes evakueerusid koos õpilastega, teevad kindlaks, kes õpilastest on kohal, ning selgitavad puuduvate asukoha. Aineõpetajad edastavad info õppealajuhatajale.

Õppetöö koordinaator, sekretär ja paljundaja teevad kindlaks, kes personalist on kohal, ning selgitavad välja puuduvate asukoha. Info edastavad nad õppealajuhatajale.

Õppealajuhatajad vastutavad õpilaste ja personali kohaloleku ja puudumise info edastamise eest politseile. Õppealajuhatajate puudumise korral võtavad ülesande endale aineõpetajad, kes kontrollivad õpilaste kohalolekut klasside kaupa ja edastavad info kas kooli kontaktisiku kaudu või otse politseistaapi.

Raamatukogu töötajad hoolitsevad häiresignaali jõudmise eest *sööklatootajateni*.

Garderoobitöötajad hoolitsevad häiresignaali jõudmise eest keldrikorruse ruumidesse.

Kooli psühholoog, sotsiaalpedagoog ja meditsiinitöötajad jälgivad, et ei toimuks rüüsemist ega paanikat ning abistavad neid, kes ei suuda tekkinud olukorras orienteeruda.

nn. tunnivad õpetajad abistavad neid, kes ei suuda tekkinud olukorras orienteeruda.

NB! Punktis 4 olevad ametiisikud on Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumi näitel. Iga õppeasutus peab ise vastavalt oma kooli eripärale ülesanded jagama.

5. Informatsiooni jagamine.

5.1. Evakueeritute informeerimine: Evakuatsioonipunkti antakse sündmust puudutavat infot kooli kontaktisiku või kohalviibivate politseiametnike kaudu.

5.2. Meediaga suhtlemine: Meediale tohib informatsiooni anda vaid politsei pressiesindaja kaudu. Peale hädaolukorra lahendamist võib meediale informatsiooni anda vaid kooli direktori loal.

5.3. Personali omavaheline suhtlemine: Telefoni teel tohib üksteisele helistada vaid juhul, kui ollakse täiesti veendunud, et teine osapool ei ole ohus. Kui ei olda selles kindel, tuleb luba helistamiseks saada politseistaabi kaudu.

5.4. Suhtlemine omastega: Telefoniside ülekoormamise vältimiseks tuleb hoiduda kõrvalistele isikutele helistamisest. Sissetulevatele kõnedele tuleb vastata lühidalt.

5.5. Õpilaste suhtlemine lapsevanematega: Õpilastele tuleb selgitada, et telefoniside ülekoormamise vältimiseks ei tohi reeglina nad ise helistada. Vastu tuleks võtta vaid lapsevanemate kõnesid, mis peavad olema lühikesed.

Lapsevanemate kohaletulemisel tuleb anda neile võimalus lapsega kokkusaamiseks. Loa lapse kojuminekuks koos lapsevanemaga annab politseistaap või evakuatsioonipunktis olev politseiametnik. Kui lapsevanem tungivalt nõuab oma lapse äraviimist ja staabil ei ole aega selle asja otsustamiseks siis konfliktsituatsiooni vältimiseks tuleb seda lubada. Kindlasti lapsevanema ja lapse andmed kirja.

5.6. Lapsevanemate informeerimine.

Lapsevanematele koostatakse kiri, milles selgitatakse juhtunut. Kiri sisaldab politseiga kooskõlastatud infot sündmuse kohta, teavet võimalikest ajutistest muutustest õppetöö korralduses ning õpilastele ja vanematele pakutavast abist. Väljaantavat info kooskõlastatakse politseistaabiga. Kirjale lisatakse kontaktisikute nimed ja telefoninumbriid, kes on volitatud vanemate küsimustele vastama. Kiri avalikustatakse kooli koduleheküljel. Teavituse eest vastutavad kooli õppealajuhataja ja infojuht.

6. Tegevused pärast hädaolukorda.

6.1. Kriisiolukorras hindab direktor (või tema asendaja) olukorda ning annab personalile ja õpilastele selged tegevusjuhised ning püüab olukorda stabiliseerida. Koolijuht vastutab

selle eest, et kohe kutsutaks vajalik abi. Koolijuht juhib ja toetab oma personali, et õpilaste kaitsmisel tegutsetaks rahulikult.

6.2. Pärast olukorra rahunemist korraldab direktor kõikide koolis töötava personali nõupidamise. Koosolekule kaasatakse politsei- ja päästametnikud ning kohaliku omavalitsuse esindajad. Vajadusel kaasatakse koosolekule teisi ametkondi.

6.3. Selgitatakse välja personali enda vajadused ning hinnatakse ressursse probleemide lahendamiseks.

6.4. Lepitakse kokku:

- kuidas suheldakse õpilaste kodude ja lähedaste inimestega;
- kuidas kriisi tõttu kannatanud peresid toetada;
- kavandavatest meetmetest;
- milliseid ühiseid tegevusi korraldatakse olukorra käsitlemiseks ning määratakse nende tegevustega seonduv vastutus;
- kuidas erinevates klassides juhtunut käsitletakse; välditakse kriisi liigset käsitlemist ja rõhutatakse, et õpetaja esmaseks ülesandeks on ära kuulata, vastata küsimustele, anda teavet ja jälgida õpilaste võimalikke kriisiga seonduvaid reageeringuid;
- kuidas ja kes annab teavet võimalikele meediakanalite esindajatele;
- kuidas suheldakse koostööpartneritega, millist ekspertide vms abi on võimalik saada koolist väljastpoolt – *võimalikud kontaktid*.
- kuidas töö jätkamist personali vahel jagatakse ja arutatakse, millist abi nad vajavad.

6.5. Direktor korraldab nõupidamise kooli kriisimeeskonnaga (*kooli juhtkond, psühholoog, sotsiaalpedagoog, meditsiinitöötajad, infojuht*). Selle käigus lepitakse kokku:

- tegevussuunad, vastutus ja tööjaotus;
- milline on kellegi roll suhtlemisel peredega ning õpilaste abivajadust puudutava teabe saamisel;
- kes ja millist abi saab koolis pakkuda ning kuidas toimub rohkem tuge vajavate õpilaste suunamine väljastpoolt antava abi juurde;
- kuidas kriisimeeskonna töötajad toetavad muud personali.

6.6. Direktor hoolitseb, et toimuks koolipere kogunemine vanuseastmeti. Selle organiseerimisel tuleb arvestada järgmisi asjaolusid:

- kogunemist planeeritakse hoolikalt ning selle kestuse kavandamisel arvestatakse ka õpilaste vanusega;
- kogunemist juhib direktor või tema poolt määratud isik;
- kogunemisel käsitletavaid küsimusi tutvustatakse lühidalt ja kõigile arusaadavalt;

- toimunu lühikirjeldus;
- keda asi on otseselt puudutanud ja kuidas;
- millised on võimalikud reageeringud;
- kuidas koolis juhtunut lähapäevil arvestatakse.

Juhtunuga seonduvat arutletakse õpilastega klassides vastavalt vajadustele.

Kolmas osa:

Koolitöötajate ja õpilaste nimekiri;

Muud koolihoone eripärast tulenevad juhised.